

Grigalius Knapijus

FILOPATRIS, ARBA DORYBĖ

Komiškai tragiška drama

VEIKIANTIEJI ASMENYS

Mirusio karaliaus Timolajaus lavonas

TELEGONAS – vyresnysis sūnus

FILOPATRIS – jaunesnysis sūnus

STORGĖ, arba Meilė

FILARCHJA, arba Valdžios troškimas

12 SENATORIŲ

DINARCHAS – kurijos valdytojas

PAMELAS – išdininkas

EUBULAS – abiejų sūnų auklėtojas

CHRISOFILAS, NEOFORAS, EUTICHAS – Telegono tarnai

ŠAUKLYS

LIAUDIS

CHORAI

ARGUMENTAS

Vienoj laisvoj valstybėj kitados seniai

Paliko du vaikus karalius mirdamas

Ir nepasakė, kas iš jų vertesnis valdžią gaut,

Bet liepė išbandyt tokiu būdu: padėt

Negyvą savo kūną ir paliept sūnums

Jį perverti strėle: kuris to nedarys,

Tam valdžią duot, o tą, kuris paleis

Paklusniai strėlę, vyti iš valstybės lauk.

Karaliui mirus, kviečiasi didikai tuoj

Abudu sūnus ir lavonan liepia šaut.

Jaunėlis atsisako tai daryt iškart,

O vyresnysis leidžia strėle paklusniai.

Didikai išveja jį, o valdžios skeptrus

Jaunajam sūnui duoda, nepanorusiam

Išniekint savo tėvo. Taigi ši drama

Vaizduoja meilę. Eikite čionai, vaikai,

Ir mokykitės, kaip tėvus mylėti reik.

PIRMAS VEIKSMAS

FILARCHJA

Esu pasaulio karalienė. Toks yra

Manasis vardas ir esmė. Valdžios skeptrus

Visad turėjau savo rankoj ir lig šiol
Nesėdo sostan niekas, man nepadedant.
Karūnas, šlovę, purpurą, palydovus
Valdau aš ir skiriu sava valia.
Ir veltui sieks kas nors valdžios, jei aš pati
Neremsiu ir nebūsiu linkusi padėt.
Mane jums kaip valdovę dera pripažint
Ir lenktis nuolankiai. Taip buvo visada.
Tačiau nėra ko prisimint senus laikus.
Dabar jaunuoliai du – kilmingi ir dori –
Užimti valdžią siekia, mirus tėvui jų.
Aš juos paraginsiu, tevaržos jie abu,
Tegu mane, valdžios valdovę, šlovina.
Patinka man, ko imas jie. Naujos šlovės
Žvaigždė jau spindi. Tuoj užvirs rūsti kova.
Tegu nesvarsto tik, kas galima, kas ne,
Ir te dorybė nenukreipia jų kitur,
Net jeigu tėvas kristų priešais jų akis,
Ir jaudinančiais žodžiais melstų jų ko nors,
Tenepakeičia savo ryžto jie širdy,
Nenusileidžia prašančiam, nes tai svarbu,
Ką tu ruošies daryt, nors daug sunkiau yra
Taip padaryt, nes jo esi sūnus! Tačiau
Jau skeptras laukia, tad pakluski norui jo.
Daryk, kas liepta, valdžią imk, jus rišanti
Tegu nekliudo meilė, delsti – pražūtis!
Tegu užvaldo kilnią širdį įniršis!
Kol dega jis, įveiksi tu visas kliūtis.
Nepaisyk nieko, žmogiškumą vyk šalin!
Tik beprotybė valdžią padeda pasiekt.
Tad kam norėčiau aš, kad atitektų ji?
Kas tėvą mirusį pakeis? Štai jis – Telegonas.
Patinka man tokia baigtis. Žinau, jis bus
Man visad ištikimas, ir nei meilė, nei grėsmė
Valdžios troškimo jo širdy neužgesins.

STORGĖ, arba MEILĖ

Valdove didis šio pasaulio ir stebėtojai,
Kas žemėj vyksta, kas ten dedas, ar matai,
Ir kaip galingas sūkurys nusineša
Tai, kam teisingą kelią skyręs tu buvai, –
Jis keičia kryptį, maišo eigą ir baigtis.
Gerus blogybės slegia, o blogi gėrybėse
Paskendę, ir protingus valdo koks nevisprotis.
Teisybė žūva, lieka sveikas neteiskus
Ir asmeniškai tampa už visų svarbiau;
Blogybes giria, o dorybė – smerkiama,
Ir žilą plauką niekina visai jauni.
Ant seno tėvo rėkauja piktai sūnus,

Ir gerą valią jau retai sutikt gali.
Pabaisos šlykščios, išsiveržusios iš Tartaro,
Užplūdo visą žemę ir laisvai čia jaučiasi,
Žmonių nelaimei veisia pramogas tuščias.
Bet už visas pabaisas man yra baisiausia ta,
Kuri lyg nuodas ėda protus daugelio žmonių
Ir valdo juos toji beprotė, tai – Filarchija.
Tai jos savivalė visokį blogį sukelia!
Kiek daug baisaus, šlykštaus, nedoro ir žiauraus
Ji atnešė pas mus! Tad argi ir toliau
Jai nieks nesukliudys? Šventovių kiek, žiūrėk,
Išgriovė ji ir pranašų tikrai dorų
Pražudė! Kiek išniekino šventų ryšių
Dorovės, santuokos! Karalių šitiek ir vadų
Jėga arba klasta ji perduot privertė
Nedorėliams tarnams skeptrus. O kiek skriaudų
Tėvai patyrė iš savų vaikų dėl jos!
Duktė per tėvo kūną pervaziavo vežimu,
Sūnus įsakė motiną suplėšyt į dalis
Ir pats savom akim tai pajėgė stebėt.
Štai kitas vėl abu tėvus nužudė pats,
O dukros gyvą tėvą išvirė variniam katile!
Išžudė kitas visą savo giminę iš pašaknų!..
Baisu apie kitas niekšybes net kalbėt,
Dažnai pasaulis mato jas ir baisesi.
O visa tai Filarchijai paliepus vyksta!
Tai ji užsiima tokiais darbais, tai jos –
Šlovė ir pasekmės jos pražūtingų pamokų!
Nepaisyti nieko liepia ji vardan valdžios,
Nesibijot, nesigailėt ir nesitraukt.
Ką nori, tą daryk, ir savo darbu mėgaukis –
Taip gundo ji niekingas širdis ir tuščias.
O aš, gimdytojau, tavos genties šlovė,
Šventų dalykų saugotoja prakilni,
Tėvų garbė, vaikų nesutepta dora,
Lyg tremtinė aš šitiek metų klaidžioju,
Tiek kartų išvaryta ar nepriimta!
Ir ten, kur Febas išstumia savus ratus,
Ir ten, kur Febės ima rodytis ragai¹,
Kur žemės veidas dega nuo kaitrios liepsnos
Ir kur vežimą traukia Jautis nuolankiai² –
Visur Filarchija mane sutinka nedora.
Štai rūmuos šituose taip pat jau vaikšto ji
Ir rezga blogo ir baisaus kažką slapčia.
Bijau, karaliaus sūnus man lig šiol klusnius,
Ji savo apgaulingais ir gudriais menais
Paveikti gali ir patraukti prie savęs!

¹ *Febas* (gr. *Foibas*) tapatinamas su Saulės dievu Heliju ir su Apolonu. *Febė* (gr. *Foibė*), Apolono sesuo, tapatinama su Artemide, Diana, Selene; ji – nakties deivė. Ragai simbolizavo mėnulio pjautuvą.

² *Jautis* (lot. *Bootes*) reiškia Jaučio žvaigždyną; kartu jis simbolizuoja Šiaurės kraštus.

Štai šis – vyresnis, bet žiauresnio būdo kiek,
Telegonas – bijau, kad nepaliestų jo
Koks blogis ar kieno pikta valia.
Štai žvilgsnį žiaurų įsmeigė jis į mane,
Ir mintys baisios, matos, bręsta jo galvoj,
Didikų patarimų vengia jis klausyt.
Einu, gal dar užbėgsiu blogiui už akių!

TELEGONAS

Jau išsipildė, ko aš nepaliaujamai
Meldžiau dievus ir troškau čia užvis labiau.
Štai, mirė senis pagaliau nekenčiamas!
Prieš dešimt metų jau derėjo jam kape dūlėt.
Nors taip lėtai, bet pasitraukė pagaliau
Ir savo sostą mums, sūnums, paliko jis.
O, aš laimingas triskart, šimtąkart tikrai!
Toks didis džiaugsmas netelpa manoj širdy!
Dienos šviesa dar niekad man tokia miela
Nebuvo, kiek pasauly aš jau gyvenu.
Spindėk, neuždengta jokiais debesimis! –
Atrodo, tarsi pirmąkart išvydau ją.
Nors brolis ir šeima, ir rūmų pažibos –
Didikai – tebeliūdi ir tebegeđi,
Bet man įgriso jau tos graudžios ašaros;
Ir ko turėčiau verkt, kai skirtas sostas man?!
Štai jau senatas eina, renkasi į kuriją,
Paskelbs karalių. Argi dar yra koks nors
Varžovas mano? Juk paveldi valdžią tuoj
Vaikai ir jiems teisėtai skeptrą teskiria,
O aš – vyriausias, taigi – man! O galbūt jie,
Laisvų rinkimų teise pasiremđami,
Ieškos kitur geresnio? – Bet visam pasaulyje
Vertesnio už mane nėra! Iš prigimties
Aš valdžiai skirtas. Visos mano pastangos,
Dorybės, mintys, išvaizda – tik tam skirti!
Ir liaudis palankumą didį rodo man.
Taigi senatas vargiai drįs mane atstumt
Ir brolių pasirinkti, juo labiau kad jis
Ir pats man pirmenybę teikia paprastai.
Jeigu lemtis ką gero ruošia, man teskirs!
Dalykas tikras, aiškus ir akivaizdus, –
Ir sostą paveldėsiu, ir karalius būsiu aš,
Laimingas, laisvas, skendintis gėrybėse!
Einu, tegu didikai duos, kas skirta man!
Ak, štai ir brolis. Kenčiantį turiu vaizduot.

FILOPATRIS, TELEGONAS

FILOPATRIS. O kaip dažnai nelaimės vaikščioja būriu

Ir kur viena, ten kitos tuoj! Ir iš aukštai
Kaip greit gali nukrist žemyn staiga!
Pavojų vieną keičia kitas, tąjį trečias vėl.
O skausmas skausmą, baimė baimę vejasi,
Ir dienąnakt nelaisvėj esam mes visi!
Štai mirė tėvas, amžiaus slegiamas naštos –
Dar šimtą metų vertas buvo jis gyvent!
Jau taip buvau prislėgtas skausmo, bet nūnai
Kažko baisesnio liepia sapnas man bijot.
Bijau net prisimint, ką vakar naktį aš
Girdėjau ir mačiau sapne siaubingame –
Kažką šlykštaus, baisaus ir širdį stingdančio:
Minia sparnuočių skraidė apie mūs namus –
Varnai, pelėdos, maitvanagiai ir pesliai, –
Liūdnais balsais kažkokią žinią nešė jie.
Daugybė liūtų, meškos, lapės ir vilkai,
Miškus palikę, greitai bėgo jie laukais
Link mūsų rūmų, baisų triukšmą keldami,
Krankšėjo, baubė, staugė, rėkė, ūbavo,
O tarp visų balsų girdėjos vis „pasigailėk“.
Ką reiškė tai? Kokia nelaimė broliui arba man
Pakibus gresia, vienas Dievas žino gal.
Bijau, ar žvėrys tie ir paukščiai – ne didikai mūs,
Kurie mums valdžią ruošiasi atimt klasta.
Tiktai dorybė ir tik tėvo spindinti šlovė
Telieka – kitkas tarp nelaimių tepražus!
O štai ir liūdnas mano brolis vaikščioja.
Nueisiu, jį paguosiu, jeigu leis jisai. –
Telegonai, ką čia veiki ? TELEGONAS. Pats nežinau.
Sumaišė protą tėvo man staigi mirtis.
FILOPATRIS. Prašau tavęs, neimki taip giliai širdin!
TELEGONAS. Kurčiam sakai šituos žodžius, ne man, brolau.
FILOPATRIS. Negali brolis brolio žodžių negirdėt.
TELEGONAS. Kai kalba tėvas, sūnui kitkas nesvarbu.
FILOPATRIS. Abu vienodai tėvo balsą girdime.
Ir tau, ir man jis tėvas buvo – vienas mums,
Tad ir žaizda, kurią paliko mums, – bendra.
Bet aš manau, kad reikia širdgėlą slopint.
TELEGONAS. Nemoku to daryt. FILOPATRIS. Temoko išmintis.
TELEGONAS. Mylėti tėvą – štai didžiausia išmintis.
FILOPATRIS. Per daug liūdėti – beprotybė, patikėk.
TELEGONAS. Prarasti protą kartais būna malonu.
FILOPATRIS. Ligonis tiki, kad kartu yra saldu.
Liga suėda kūną, sielą – liūdesys.
Abu – blogybė, abiejų geriau išvengt.
TELEGONAS. Mylėti tėvą daug svarbiau, negu gyvent.
FILOPATRIS. Ne to norėjo tėvas, kad brangus sūnus
Jo palaikus apsikabinęs mirtų pats
Iš skausmo, bet kad liktų gyvas ir toliau
Pratęstų tėvo giminę ir kad darbais

Jo šlovę didintų ir kurtų šlovę sau.
TELEGONAS. Manau kaip tu, bet skausmą dar labiau jaučiu.
FILOPATRIS. Jausk, bet nereikia skausmui pasiduot visai –
Sofistų išminties kadaise mokėmės
Mokykloje. TELEGONAS. Tik nepamink mokyklos man!
FILOPATRIS. O man ją prisiminti malonu yra:
Kaip mokė sielos potraukius žiaurius valdyt –
Naudinga juk. TELEGONAS. Gal mokytojas būsi man?
FILOPATRIS. Tai tu, Telegonai, nuo šiolei man esi
Už tėvą, brolių, mokytoją. Būsiu tau klusnus.
Ir ne tuščia garbė mane čia atvedė,
Bet meilė tau. TELEGONAS. Dėkoju nuoširdžiai.
FILOPATRIS. Taigi nesikamuok per daug ir neliūdėk.
Kiekvienas stengiasi pakelt, kiek galima,
Ir kenčia, kai našta yra per daug sunki.
TELEGONAS. Kančias palengvina dažniausiai ašaros.
Sunku nuo jų susilaikyt, jei skauda kas.
FILOPATRIS. Pakanka. Tiek dienų jau tęsiasi gedulas.
Net ir didžiausią skausmą laikas mažina.
TELEGONAS. Galvoju apie tėvą vis ir jį matau.
FILOPATRIS. Bet vakar neatrodei man toks liūdnas tu,
Nors tėvo vaizdas buvo gal ryškesnis dar.
TELEGONAS. Rytoj bus dar liūdniau. FILOPATRIS. Te Dievas saugo mus.

NEOFORAS, TELEGONAS, FILOPATRIS

NEOFORAS. Telegonai, kokia naujiena, ar žinai?
TELEGONAS. Kokia? NEOFORAS. Tas ažuolas, kurį seniai
Mūs protėviai čia pasodino ir kuris
Išlaikė sukabintas puošmenas šeimos,
Gausius trofėjus karo žygių ir kovų,
Kuriuos parsineša visi, kas nugali.
Jau daugel amžių jis stovėjo čia tvirtai,
Atlaikė Noto³ šėlstančio baisias audras.
Dabar dangaus valia jis griuvo nelauktai,
Vos rūmų nesugriovė – toks galiūnas juk –
Jis stogą pramušė kiaurai savu svoriu
Ir kambarin Filopatrio atsirėmė.
TELEGONAS. Tai tikras ženklas, kad nelaimė netoli.
FILOPATRIS. Nesibijok, šitie ženklai tik man skirti
Pakelsiu aš tą naštą ant savų pečių.
TELEGONAS. Gal bus gerai. O jeigu kas įvyks, žinok:
Aš tavo draugas laimėj ir nelaimėje.
FILOPATRIS. Šie žodžiai rodo: tikras brolis man esi.
Norėčiau tau tąpat darbais įrodyti.
Ar pažiūrėt, kaip guli ažuolas, neini?
TELEGONAS. Eik pirmas, aš ateisiu ten tuojau.
Atrodo, savo rankose beveik turiu,

³ Notas (gr. *Notus*, lot. *Auster*) – šiaurės vėjas.

Ko noriu, nes šitie keisti ženklai
Nelaimę broliui lemia, ir prie jo mirtis
Artėja, duodama tatai pirmiau suprast.
Dalykai klostos taip, kaip aš seniai geidžiau.

EUBULAS, CHRISOFILAS

EUBULAS. O, koks teisingas šitas senas posakis:

Tik neturtingas įgyja išminties
Ir mokslo, o turtuolį, pasipūtusį
Ir tingų, lydi visada kvailumas juk!
Ant savo kailio tai patyriau aš nekart.
Vaikus karaliaus šitiek metų auklėju,
Per juos aš balsą, protą pražudžiau beveik.
Štai stoviu ir šaukiu: tikra teisybė, kad
Nelaimingiausi ponų žemėje vaikai.
Ak, vargšai! Užtverti visi keliai prie jų,
Kuriais kas nors gražaus ir žmogui būtino
Galėtų juos pasiekti ir pradžiuginti.
Lyg parazitai saugo čia praėjimus
Pagundos, norai, malonumai ir savivalė,
Kvailybė, prabanga, klasta ir klystkeliai,
Blogi geismai ir daug kitų baisių bėdų.
Prie jų pridėk dar begalę tarnų, kurie,
Kaip ir tėvai, tik kliudo, o ne padeda,
Teisingai auklėti vaikų neleidžia jie.
Kasdien girdžiu dainelę vis tą pačią aš:
„Kodėl žudai, Eubulai, mūsų kūdikį?
Esi su juo per griežtas ir per daug reiklus!
Neleidi jam daryt, ką liepia prigimtis,
Draudi ligi vidudienio miegot saldžiai,
Prie knygų prirakinęs, džiūti juos verti,
Jų švelnų protą perkrauni per daug sunkiais
Ir nesuprantamais jiems mokslais. Jei vos vos
Jie nusidėjo, rūsčiai juos tuojau bari,
Muši ir grasini, kamuoji, kankini,
Tarsi jis būtų vergas ar kaimietis koks.
Nustok! Vaikams didikų prievartos negali būt –
Kilni dvasia prie gėrio veržiasi pati! Šalin!
Vergus taip auklėki suskretusius!“ –
Ir štai koks valkata, iš smuklės vos išėjęs, man
Taip sako: „Šiandien tu paleisk vaikus.
Tėvai taip nori ir draugai, ateis svečių,
Brangių valdovui, ir puota kaip visada
Triukšmingai tęsis. Reikia būti ten visiems.“ –
Ir nė žodelio nebandyk ištart prieš jį.
Tai tik namiškiai, o vaikai, vos tik šiek tiek
Išmoksta vaikščirot ir kalbėt, žiūrėk, tuojau
Jie seka paskui vedantį ir klauso jo.
O vos tik vaiko protas ėmė bręsti kiek,

Išmoksta tėvo pajamas jis apskaičiuot,
Laukų ribas matuot ir ežiomis žymėt,
Tuoį prašo ginklų, tuoį – arklių, tarnų, šunų.
Ir mokslai, dar nespėję prasidėt gerai,
Jau baigiasi, ir šaukia štai, žiūrėk, jisai,
Kad jau pakankamai protingas ir gudrus,
Kad jam nereikia patarimų ir pamokymų!
Eik, filosofe, sau, jei nori; o jei tu
Norėtum apie garbę jam kalbėt, tai tik –
Leidimą gavęs, po truputį, pamažu!
Jeigu kitaip darysi, baigsis tau blogai.
Tokia yra mana dalia su mokiniais,
Kuriuos, kol buvo dar jie mažesni,
Kiek leido rūmų sąlygos netinkamos,
Aš rašto mokiau, auklėjau, kaip pridera.
Ir štai dabar, kai jie turėjo jau žinot,
Kas gera ir kas bloga, ir kaip reik gyvent,
Kas lemia garbę ar kur slepiasi nauda,
Kiek malonumams leista žmogui pasiduot, –
Jie – varge! – apimti baisių geismų,
Karaliaus sostą, skeptrą, tėvo paliktą
Karūną rengias pražudyt beprotiškai.
Jaunesniojo, tiesa, aš čia nekaltinu,
Giriu jį – gero būdo, doras ir švelnus,
Ir mano mokslų sėmėsi jis nemažai.
Bet kas iš to, jei skamba po visas gatves,
Jog skeptrą prievarta Telegonas paims –
O jis manus pamokymus tik niekino –
Žiaurus, begėdis, įžūlus, garbėtroška –
Reikės išeit iš čia, jei tik pavyks sveikam.
Malonės aš iš jo tikėtis negaliu,
Jei liksiu, neišvengsiu pražūties tikrai.
CHRISOFILAS. Kas tau, Eubulai, atsitiko? Kas yra?
EUBULAS. Ko tu čia atėjai, nelaimių pranaše?
CHRISOFILAS. Ne pranašas, o liudininkas aš esu.
Nelaimė savo veidą atidengia nenorom.
EUBULAS. Aš nežinojau, kad būrėjas jis yra.
O tu iš aukso ir sidabro sugebi
Tikras žinias išgaut, kaip aš matau.
CHRISOFILAS. Visai tikras. Nes kai į maišą įkiša
Karalių, paukštį, žvėrį arba dar ką nors,
Tai man jau aišku, jog nelaimė bus tikrai.
O jei sugrįžta, džiaugiasi aplink visi
Ir pranašauja man laimingą vakarą.
Bet pasakyk, kas atsitiko blogo tau?
EUBULAS. Išminčiui niekada nėra blogai, kvaily!
Neturi nieko jam lemtis, nelaimės skirianti.
Geriau tu eik šalin, ko nori iš manęs?
CHRISOFILAS. Daug ko! Tik pasakyk, kas širdį slegia tau?
EUBULAS. Nei tau žinot, nei man sakyti nereikia to.

CHRISOFILAS. Naudingą patarimą iš bet ko mokėk
Paimt. EUBULAS. Iš pliko plauką gaut,
Iš Chrisofilo patarimą – tai tas pats:
Anas tiek pat plaukuotas, kiek protingas šis.
CHRISOFILAS. Skurdus drabužis slepia protą kai kada.
EUBULAS. Tavasis protas vakar smuklėj paliktas
Šiandieną į namus negrįžo dar!
CHRISOFILAS. Man tebemiegant, atlėkė jis prie taurės.
EUBULAS. Nuo vakar pilnas, ligi šiol taures lenki.
CHRISOFILAS. Nuo vakar? Ne, aš nejpratęs taip ilgai
Nei savo pilvo, nei šių rūmų džiaugsmo nešt!
Šiandieną aš jau tris kvortas ištuštinau,
Gyvuoju, protingėju, šokinėju, filosofe, štai!
EUBULAS. Ak, pasileidėliai, girtuokliai, kiaulės jūs!
Šalin eik, valkata, mane palik jau sau pačiam!
CHRISOFILAS. Aš – parazitas, turtingųjų pražūtis,
Nelaimė, rykštė, maras, ryjantis vaikus...
Bet aš norėjau tau padėti iš tiesų.
EUBULAS. Kitiems, o dar geriau pats sau pačiam padėk.
CHRISOFILAS. Man šeimininkas jau padėjo. EUBULAS. Taip yra,
Kad pataikūnai, niektauzos ir juokdariai,
Girtuokliai, vagys, sukčiai, valdininkai ir
Niekingi parazitai bei kitokie atmatos
Pas valdovus geresnę vietą užima
Nei tie, kas teikia jiems patarimus ir išmintį, –
Dori, rimti, ištikimi, protingieji.
CHRISOFILAS. Kam tu save tai mūsų bandai priskirti –
Turėsi vietą daug geresnę, pažadu!
EUBULAS. Dažnai liežuvis sako tiesą nenorom:
Tikra banda, nes vien tik pilvas rūpi jiems!
Kai pilnas jis, kas gera ir kas bloga, neskiria.
Bet aš geriau sutiksiu prirakintas būt
Galeroj, nei į jūsų šlykščią bandą eit.
CHRISOFILAS. Tai kam save ir savo lemtį kaltini?
EUBULAS. Labiau aš jūsų ir valdovų dalią apverkiu,
Kurie, paklausę jūsų, užsitraukia pražūtį,
Kai jūsų patiki klasta, mane paniekinę.
CHRISOFILAS. Nefilosofiška, Eubulai, tau norėti, kad
Karaliaus sūnūs garbintų tiktai tave
Ir tavo vieno norus uoliai pildytų.
EUBULAS. Aš ne visai dar savo protą praradau, kvaily,
Kad trokščiau, jog mane karaliaus sūnūs garbintų.
Bet viena aš tikrai žinau: juos auklėti
Privalo tas, kuriam jie rodo pagarbą,
Kuris karaliams būtina dora ir išmintim
Nuo pat vaikystės širdis jų prisotintų,
Kurio darbai ir žodžiai – neatsiejami.
Kol tokį žmogų gerbs jie – gerbs save kartu,
Nes gerbt save didžiausia pagarba yra.
Išminčius valdovus ne valdo, patikėk,

Bet tik nurodo, ko jie dar nespėjo sužinot,
Ką protas liepia, padorumas ar įstatymas.
Ir kai jaunuolis tai širdin susideda,
Kilnesnis tampa ir save – subrendusį,
Santūry, rimtą, dorą, geranorišką –
Jis gerbia, saugo, baudžia, rūpinas savim.
CHRISOFILAS. Taigi, manau, karaliaus sūnūs – ne nedorėliai,
Jeigu juos moko taip gyvent ir būt tokius.
Jei liepia prigimties klausyt, save mylėt.
Kas tai jiems draudžia, laimę atima tikrai.
EUBULAS. Mane iš proto greit išvesi tu, žmogau!
Sakai, jie ne nedorėliai ? Bet leisk tiktai
Jaunikliui karaliaut ir savo protu spręst,
Jis savo norų tik klausys ir stengsis pildyt juos.
CHRISOFILAS. Išminčiai tokiam amžiui duoda daug daugiau.
Tu pirmas ir vienintelis išminčius toks.
EUBULAS. Man rodos, klysti iš tiesų, jeigu manai,
Kad galima nuo pat pradžių vaikams palikt
Veikimo laisvę ir nemokyt jų visai.
Kas nuo mažens (kai prigimtis visų žmonių
Labiau nuo doro prie nedoro linkusi)
Įpras laisvai gyvent ir viską drįs daryt,
Užaugęs juo labiau savivaliaut bandys.
O jeigu vaikas žino, ko bijot ar gėdytis,
Tai net jei niekas jam nelieps ir jo nevers,
Jis eis toliau keliu, kuriuo pradėjo eit.
Todėl tėvai privalo draust saviems vaikams
Bet kokią laisvę: gero ji tikrai neduos.
Jei šitaip nedarysi, pražudysi juos.
Dabar gali dar blogį sulaikyti ir atremt.
O kai geismams saviesiems kartą pasiduos,
Iš vieno nuopuolio į kitą puls tuojau.
Tada jau niekaip negalėsi jam padėt,
Net jeigu stengsies sulaikyt visom jėgom,
Greičiau tave jis pražūtin kartu įstums.
CHRISOFILAS. Tu dėl vaikų karaliaus taip nesibijok,
Dar nieko bloga nepadarė jie kol kas.
EUBULAS. Valdovui nepakanka blogo nedaryt,
Dorybės reikia jam ir išminties turėt,
Jei nori jis teisingai piliečius valdyt.
Nes jeigu tas, kuris savęs nesugeba
Valdyt arba nėra galbūt įpratęs dar,
Jeigu tokiam kitus pavesi saugoti,
Piemuo toks visą bandą pražudys tuojau.
CHRISOFILAS. Pakaks, Eubulai, jau visas ausis man išūžei!
EUBULAS. Ne ausys, Chrisofilai, – protas tavo išūžtas!
CHRISOFILAS. Palik rytojui kitką, paklausysiu aš mielai.
EUBULAS. Išminčius visada tau ras, ką pasakyt,
Nes nuolat klysdamas stokoji tu pamokymų.
CHRISOFILAS. Klaidų ir klaidžiojimų daug patyriau aš,

Galėtų ir mane, kaip Odisėją, apdainuot.
EUBULAS. Tu labirinte klaidžioji, ne jūroje.
CHRISOFILAS. Kaip? Argi nežinai? Kiek kartų aš skendau,
Tad nieko nuostabaus, jei taurės – irklai man.
Prie taurių pratinkis, Charonas⁴ tuoj atvyks
Ir Tantalo puoton tave kaip svetį nugabens.
EUBULAS. Mielai aš tas puotas tau palieku, brolau.
Niekus tik tauškiame, veltui laiką gaištame.
CHRISOFILAS. Jau aišku: tau kalbėt, o man daryti maloniau.
EUBULAS. Man malonu tik tai, kas dera, ir kalbėti, ir daryt.
O kaip gali prie gero ir prie blogo nuo mažens priprast,
Ilgainiui pripranti prie daug ko kaip prie įgimto.
Laimingas, ką vaikystėje gerai išauklėjo,
Kas kojų nesusižeidė lygiu keliu keliaudamas,
Senatvėj atgailauti jam nebus dėl ko.

PIRMAS CHORAS⁵

Dažnai gerų tėvelių sūnūs
Nedorėliai ir niekšai būna.
Ne taip pasauly gimsta žmonės,
Kaip medžių vaisiai, gėlės kloniuos:
Tik saldūs saldų vaisių neša,
Ir rožės tik iš rožių veša.
Geri tėvai sūnaus nedoro
Sulaukia kartais, o blogi štai – doru.
Negimsta niekas blogas anei geras –
Pats tampa blogas kai kada ar geras.
Tad nesigirk jau tėvų dorybėm,
Jeigu garsėji piktadarybėm.
Geriau gyventi pačiam garbingai,
Negu turėti tėvus kilmingus.
Geriau kilnumą savą parodyt
Nei kito garbę niekint ir juodint.
Pats gerą šlovę stenkis pelnyti –
Ne bočių žygiais akis badyti!
Garsiais karaliais ne kartą tapo
Siuvėjai, puodžiai, kaip žmonės sako.
Taip Agatoklis⁶ tapo karalium,
Nors jo tėtušis puodais prekiaavo;
Lenkijoj Piastas⁷ taip karaliavo –
Daugybę priešų jie nukariavo.
O niekdarys tas Sardanapalas⁸

⁴ *Charonas* – mitinis mirusiųjų sielų perkėlėjas per Stikso upę į požemių karalystę. *Tantalo puota* – Tantalas, Sipilo karalius, buvo dievų mylimas ir dalyvaudavo jų puotose. Norėdamas išbandyti, ar dievai visaižiniai, nužudė savo sūnų Pelopą ir dievus pavaišino jo mėsa. Už tai dievų buvo nubaustas ir Hado karalystėje turėjo amžinai kęsti alkį ir troškulį.

⁵ *Filopatris* chorinės partijos parašytos lenkų kalba, skiriasi jų eilėdara nuo tos, kurią Knapijus panaudojo kurdamas pagrindines dramos dalis, todėl šiuos skirtumus siekta išsaugoti verčiant.

⁶ *Agatoklis* – 360–289 m. pr. Kr. Sirakūzų valdovas.

⁷ *Piastas* – lenkų karalių dinastijos pradininkas. Piastų atstovai valdė Lenkiją nuo IX a. iki 1370 m.

⁸ *Sardanapalas* – paskutinis Asirijos karalius, valdęs 669–626 m. pr. Kr.

Pamynė gerą protėvių valią.
Veltui didžiuojies tu, kas tau kliuvo
Kaip palikimas svetimo būvio.
Svetimos akys aklo neguodžia,
Darbai gerųjų – blogų nepuošia.
Tas tik iš tikro yra kilmingas,
Kas išgarsėja darbais garbingais.

ANTRAS VEIKSMAS

12 SENATORIŲ, PAMELAS, DINARCHAS

DINARCHAS. Kokia yra valstybės mūsų būklė,
Geriau tylėti, nei kalbėti, gerbiamieji,
Jeigu tylėjimu šią baisiai liūdną padėtį
Geriau nei patarimais pataisyt galėtume.
Pavojai slegia mus visokie iš visur
Ir mums neleidžia verkt dėl nesenų bėdų.
Užleidžia skausmas vietą būtinybei jau,
Kai baimė naujo blogio verčia mus visus nuspręst.
Karalius mūsų (žinoma juk tai visiems)
Paliko mums, gyviesiems, bendrą priedermę,
Kurią įvykdyt verčia urna padėta,
Kai jis palikęs sostą ir insignijas
Išėjo ten, kur kiekvienam gražinama,
Ko nusipelnė jis, čionai gyvendamas.
O jis savais gerais darbais ir nuopelnais
Gyvens per amžius, kol naktis atėjusi
Keis dieną, o šitoji vėlei virs naktim.
Bet mūsų kraštas šiandien priešų apsuptas,
Tad juo blogiau jam, kai karalius numirė.
Gyveno jis ilgai, bet mums vis tiek mažai,
Ir guli štai džiugus, o mums – apverktinas;
Bet kitąkart jo nuopelnus pašlovinsim.
Dabar gi, kaip aukščiausiojo mums pavesta,
Valdovą rinkti turim pagal paprotį.
Tad spręskime, kaip liepia pareiga šventa,
Kas vertas šitą vietą nuo dabar užimt.
Sakykit savo nuomonę, kaip įprasta:
Tebus ji nuoširdi, tikra, neklystanti!
I SENATORIUS. Žinau aš, kad karaliaus ką tik mirusio
Du sūnūs liko, ir abu verti yra
Užimt jo vietą, nors galbūt galėtume –
Duota mums tokia teisė, esant reikalui, –
Karaliaus ir svetur ieškot, bet žinome,
Kad gerą tėvą pratęsia geri vaikai.
3 SENATORIUS. Manau, kad šio garbingo tėvo atžalos
Verti yra dorybių jo ir nuopelnų,
Tad būtų neteisinga, mano manymu,
Kitur ieškot karaliaus mums, atstūmus juos.

4 SENATORIUS. Aš pritariu, išrinkime iš jų kurį,
Nes ką jau prigimtis karaliūm paskiria,
Valdyt privalo, net jei žmonės priešintūs.

Ilsėtis skeptrui nevalia, jį reik nešiot.

5 SENATORIUS. Manau, jog pavojinga būtų juos abu

Pašalint nuo valdžios, kurią juk paprastai

Karaliaus sūnūs mano esant skirtą jiems.

Ir juo labiau paaiškint būtų mums sunku,

Kodėl atstūmėm juos. Galvotų pagrįstai,

Kad mes iš neapykantos pasielgėme taip.

6 SENATORIUS. Manęs nejaudintų šlovė karališka,

Jei vietos šios vertesnį pamatyčiau aš.

Bet nieko kito nematau; be to, vaidai

Iš karto kils, jei esant daugeliui vertų

Išrinksim vieną, o kitus paniekimsim.

Ieškot kitur karaliaus nematau prasmės,

Net jei geriausias būtų, nes tikrai žinau,

Kokie pavojai ir sunkumai laukia jo.

Karalių turim namuose. Tad rinkim jį.

7 SENATORIUS. Atrodo man, kad tai teisinga nuomonė.

8 SENATORIUS. Ir man taip pat. 9 SENATORIUS. Aš pritariu pasiūlymui.

10 SENATORIUS. Patinka man pasiūlymas. 11 SENATORIUS. Ir man. 12 SENATORIUS.

Ir man.

1 SENATORIUS. Ir aš manau, kad giminę karališką

Išsaugot reikia, bet sunku išrinkti bus.

2 SENATORIUS. Kodėl? 1 SENATORIUS. Neišrinktas bus baisiai nepatenkintas

Ir mums ar savo broliui keršyti bandys.

2 SENATORIUS. Laisvos rinkimų teisės nevalia pažeist,

Nei rodant palankumą, nei iš anksto bijantis.

1 SENATORIUS. Vaikai karaliaus turi gal savų planų,

2 SENATORIUS. Karaliūm būti gali bet kuris iš jų.

1 SENATORIUS. Kiekvienas jų laiko save valdžios vertu.

2 SENATORIUS. Išrinksim mes vertesnį. 1 SENATORIUS. Bet katras tai bus?

2 SENATORIUS. Manau, vyresnis: jo sprendimai rimtesni,

Ir įpročiais pranoksta jis jaunesnįjį.

1 SENATORIUS. Tad reikia spręsti. Ką galvojate kiti?

3 SENATORIUS. Jaunesniojo aš neatstumčiau taip lengvai.

Jaunuolis šitas – doras, geras ir klusnus.

Vyresnis – tas žiauresnis ir akiplėša.

O juk karaliūi privalu dažnai klausyt

Didikų patarimų, o ne spręst vienam!

4 SENATORIUS. Jaunesnis neryžtingas ir prasčiokiškas,

O vyresnysis ir kilnus, ir valdžiai tinkamas;

Jo veidas rodo protą, slypintį giliai.

5 SENATORIUS. Aš tokio skirtumo tarp jų nežvelgiu,

Abu, man rodos, ir geri, ir tinkami,

Abu vienodai jie verti karaliais tapt,

Todėl geriau bus, jei ne savo nuožiūra,

O burtais rinksim. Taip ir mums bus naudingiau,

Ir karalystei, nes tokiu būdu tasai,

Kuris neišrinktas liks, skūstis negalės,
1 SENATORIUS. Tačiau visa malonė mūsų žus tada,
Nutrauktas bus stipriausias raištis, leidžiantis
Didikams karalius turėti savo rankose,
Nes maloningi būna šie už duotą valdžią jiems.
6 SENATORIUS. Manau, kad nedera mums vieną iš dviejų išrinkt,
Geriau palikti jiems patiems tą reikalą –
Te patys sprendžia ir te patys elgiasi,
Kaip liepia amžius ar kaip meilė pataria –
Laisva valia valdžios skeptrus tepaskiria,
Taip vienas bus karalius, ir draugai jie liks.
1 SENATORIUS. O kas, jeigu abu jie tos valdžios norės?
Jeigu kiekvienas stengsis sau ją pasiimt ?
Tada bus du karaliai ir du priešai taps.
1 SENATORIUS. Tevaldo pasikeisdami abu drauge
Ir pamečiui užleidžia sostą viens kitam.
1 SENATORIUS. Jei kartais tarp vaikų valstiečio arba kalvio
Dėl kokio menkniekio iškiltų mažas ginčas koks,
Tikiu, kad vienas jų kitam galiausiai nusileistų.
Bet kad karaliaus sūnūs valdžią savąją
Laisva valia varžovui atiduot galėtų?!
Neįtikėtina! Juk Romos sienos brolišku
Krauju aplietos; Tėbai garsūs brolių dūstė⁹!
Matyt, valdžia yra per daug miela žmonėms.
Greičiau iš liūto alkano galėsi tu atimt
Jo grobį negu skeptrą – iš jį turinčio.
8 SENATORIUS. Gana, mums reikia sąžiningai apsvarstyt
Šį reikalą ir spręst ne pagal išmintį,
O stengtis sužinot, kas slypi viduje.
Juk mes beveik jaunuolių nepažįstame
Ir tik iš požymių paviršutiniškų
Galvojame, kad gali jie karaliais būt.
Kodėl gi santūrumo ir savitvardos
Neieškome žymių? Nereikalaujame
Kuklumo, valios ir narsos įrodymų?
Argi neaišku, kad pirmiausia pats save
Valdyt privalo tas, kas ruošiasi kitus
Valdyt. Kalbu aš tai todėl, kad įtariu,
Jog vienas jų ketina tironu čia būt.
2 SENATORIUS. Kuris gi, pasakyk? 8 SENATORIUS. Aš nežinau tikrai,
Bet sprendžiu apie tai iš to, kad sykį, pamenu,
Aš stabtelėjau prie karaliaus kambario
Ir išgirdau, kaip tėvas sūnui kažkuriam
Pasakė: „O tu, išsigimėli, esi
Nevertas būti mano sūnumi, nes visiškai
Skiriesi nuo manęs. Žinau tavo mintis,
Kaip trokšti tu valdyt, bet nėra tokios tautos,

⁹ Romulas tapo pirmuoju Romos karaliumi, nužudęs brolių Remą. Dėl karaliavimo Tėbuose varžėsi Oidipo sūnūs Eteoklis ir Polineikas, abu toje kovoje žuvo.

Kurią valdyti Dievas leistų tau!“ – Tada
Aš įėjau vidun, ir baigėsi kalba.
Taigi manau, kad turim išbandyt pirma
Abu karaliaus sūnus, prieš išrinkdami kurį.
9 SENATORIUS. Tai tu tiki, kad visa tai tiesa,
Ką tėvas prikalbėjo gal supykintas?
Argi teisinga viskas, ką saviems vaikams
Mes priešnekam, kai pyktis kartais apima?
1 SENATORIUS. Tai ką tu siūlai? 9 SENATORIUS. Reikia rinkti tą, kurį
Visi priims kaip valdžiai tinkamiausiąjį.
O aš, jei klaustų kas, jaunesnį siūlyčiau.
10 SENATORIUS. Ir mano nuomonė tokia pati yra.
11 SENATORIUS. Ir man atrodo teisingiausia taip daryt.
12 SENATORIUS. Filopatris geresnis bus karalius, jei
Pavydą ir piktumą jis Telègono
Pajėgtų suvaldyt. 3 SENATORIUS. Valdžia suteiks jėgų,
Ir mūsų pritarimas jį tvirtai parems.
2 SENATORIUS. Dievais prisiekiu, kad stumi dabar tu mus,
Save ir kraštą į tikriausią pražūtį.
Nepritariu minėtam aš pasiūlymui.
4 SENATORIUS. Ir man atrodo, jog nelaimės mus užgrius.
9 SENATORIUS. Bailiai, tegu Filopatris karalium bus!
2 SENATORIUS. Mes esam prieš ir siūlome Telegoną!
4 SENATORIUS. Skaičiuokime balsus! 1 SENATORIUS. Ar nepašėlot jūs?
Nustokit ginčytis ir pyktis tarp savęs.
Argi per sąmyšius, maištus, nesantaikas
Pasiiekti ką nors galima? Juk santarvę
Ir taiką tik tvirta draugystė atneša.
Jūs savo nuomonę visi pasakėte,
Tad leiskit man dabar pareikšti savąją.
Aš duosiu patarimą jums patikslintį:
Kadangi jūsų nuomonės nesutaria,
O iš dviejų vaikų karaliaus vieno reiks –
Sunku nuspręst, kuris iš jų geresnis bus.
Manau, kad niekas jums geriau čia nepatars,
Ir niekas nenurodys, kas iš jų dviejų
Vertesnis karaliaut, kaip tiktai tėvas pats.
6 SENATORIUS. Bet kas gi pasakys dabar, ką manė jis?
1 SENATORIUS. Aš, jeigu norite, tuojau išaiškinsiu
Jo valią. 6 SENATORIUS. Tad greičiau sakyk nedelsdamas.
1 SENATORIUS. Kai jau liga karaliaus apėmė jį tiek,
Kad silpo jis kas valandą kaskart labiau,
Sėdėjau dieną prieš jo mirtį aš šalia.
Nujausdamas, kad liko jam nedaug gyvent,
Pats sau sakiau: norėčiau aš ilgai gyvent,
Jeigu senatvė ir liga – mirties dvi pranašės –
Neverstų taip bijoti jų ir trokšt slapčia,
Kad siūlą gyvasties nutrauktų ji anksčiau.
Paskui paklausiau: iš dviejų sūnų, kurį
Norėtų savo vietoje jisai palikt,

Jeigu senatas kartais kitą rinktųsi.
Jisai minutę pagalvojo tylomis
(Visiems išeiti buvo liepta jau anksčiau)
Ir tarė: „Nežinau, nei ko norėt, nei ką sakyt,
Kad nepažeisčiau padorumo ir tiesos.
Abu juk mano sūnūs ir, vienam padėdamas,
Kitam galiu pakenkti. O, kad būtų galima
Abu vienoda meile ir mylėt, ir saugoti!“ –
Tada aš jam tariau: „Turėtum saugotis,
Kad savo meile abiejų nepražudytumei.
Geriau valstybei vieno nei dviejų netekt.“ –
Uždėjęs ranką ant širdies, atsakė jis:
„Jeigu iš mano jūs sūnų karalių rinksite,
Štai ši širdis parodys jums – kurį, kada
Ją pervers paleista sūnaus strėlė!“ – Dar priešinaus:
„Neveršk sūnų nusikaltimo šio daryt!“ –
„Nusikaltimas šitas – mano, – tarė jis. –
Palieku jį, kad būtų aišku jums visiems,
Kiek juos mylėjau. Jeigu jie man tuo pačiu
Atsimokės, gaus karalystę tarsi meilės atpildą.
Nėra geresnio būdo tai įrodyti:
Kas pervers tėvą mirusį aštria strėle,
Tas – žmogžudys. Jį reikia vyti lauk tuojau!
Kas to daryti nenorės, tam – sostą skirt.
Jeigu abu paleis strėles, abu išvyt!
Manau, kad vienas jų tai padarys nedelsdamas.“ –
Pasakęs tai, maldavo ir grasino mums,
Kad valios jo pažeisti neišdrįstume.
Surašė viską popieriu silpna ranka,
Uždėjo antspaudą ir skrynioj paslėpė.
2 SENATORIUS. Kur ta skrynja? 3 SENATORIUS. Kur raktas? 4 SENATORIUS.
Ar kas saugo jį?
DINARCHAS. Manau, Pamelas, išdininkas, turi jį.
2 SENATORIUS. Pašaukit jį! 1 SENATORIUS. Ir te skrynelę atneša.
11 SENATORIUS. Eikim dviese, išvengsime klastos. 12 SENATORIUS. Gerai.
3 SENATORIUS. Koks buvo rašto turinys? 1 SENATORIUS. Aš nežinau.
7 SENATORIUS. Argi jis nedavė tau perskaityt? 1 SENATORIUS. Jokiu būdu.
Jeigu reikės, jis sakė, raštas skrynioj bus.
Bet aš manau, kad parašyta ten tas pats,
Ką jums papasakojau aš tik ką dabar.
DINARCHAS. Štai neša. Pažiūrėkite, ar sveikas antspaudas?
11 SENATORIUS. Taip, sveikas – niekas visiškai nepaliesta.
2 SENATORIUS. Atneškit čia ir leiskit pažiūrėt visiems!
3 SENATORIUS. Pamelai, dėžę šią atidaryk dabar.
1 SENATORIUS. Čia guli raštas. 12 SENATORIUS. Tad išskleisk jį ir skaityk.
1 SENATORIUS. „Žymiams didikams – Timolajus, krašto šio
Karalius. Jei norėsite karalium rinkt
Kurį nors mano sūnų, tai tebūna tas,
Kuris krūtinę tėvo meile – ne strėle palies.
Ir vykit lauk, kuris iš jų vardan valdžios

Išdrįs į tėvo širdį strėlę taiklią šaut.

Sūnums tikslų tikrųjų nesakykite,

Tiktai krūtinę tėvo atstatykit jiems."

2 SENATORIUS. Karaliaus antspaudą ir raštą atpažįstame,

Tačiau neįau šį baisų norą vykdysim?

1 SENATORIUS. Aš nežinau. 3 SENATORIUS. Bet sūnus išbandyt abu

Mums būtina. 4 SENATORIUS. Ir tam geresnio būdo nėra,

Nes tas, kurs tėvo nepasigailės širdies,

Karaliaus valdžią įsigyti trokšdamas,

Tas savo rankom viską tik daužys paskui.

O kas pajėgs pagundai šitai atsispirt,

Tas turi prigimtį tikrai karališką!

5 SENATORIUS. Protingai tėvas iš tiesų pasielgė

Blogajam sūnui leisdamas pačiam nuspręst,

Kaip lieps žiauri jo prigimtis, o mus išlaisvino

Nuo tos sunkios naštos – išrinkti tinkamą.

Taip skeptrą gaus verčiausias, o nevertas jo

Pelnytai bus atstumtas ir galės tiktai

Save ir troškimus savuosius kaltinti.

6 SENATORIUS. Tai ar darysim taip, kaip tėvas paliepė ?

2 SENATORIUS. Baisus tai darbas ir skriauda nepaprasta!

6 SENATORIUS. Kas savo noru kenčia, tam nėra skriaudos!

Negalima įžeisti to, kas ryžos pats kentėt.

7 SENATORIUS. O gal sūnų strėlėms padėkim iškamšą,

Į tėvą savo išvaizda panašią, ir

Tepersmeigs ją: lavonas tuokart sveikas liks,

Ir sūnūs savo troškimus tikrai atskleis.

1 SENATORIUS. O jeigu jiems kas nors tatai praneš slapta?

(Juk visad būna pirmas paprastai, kuris

Malonę naujojo karaliaus nori gaut.)

Mes galbūt ir pajėgsim nutylėt, tačiau

Jie gali koku nors kitu būdu suprast,

Ir taip sumanymas šis mūsų tuščias liks.

8 SENATORIUS. Taigi te sūnūs laiko rankoje strėles,

Tačiau kai rengsis jie į tėvo širdį šaut,

Mes jiems neleisim to daryti, ir gana.

1 SENATORIUS. Bet gali šitaip šaut kas nors iš jųdviejų

Pirmiau, nei bus jam uždrausta, ar netyčiom

Paleisti strėlę, nors nemanė to daryt.

9 SENATORIUS. Geriau darykim taip, kaip tėvo paliepta.

Paklusti liepiančiam nereiškia būt žiauriam.

10 SENATORIUS. Ir man taip pat atrodo. 11 SENATORIUS. Man taip pat.

12. SENATORIUS. Ir man.

1 SENATORIUS. O kaip kiti galvoja? 2 SENATORIUS. Aš norėčiau dar

Dėl tokio rimto reikalo kiek pasvarstyt.

3 SENATORIUS. Apsvarstė tėvas jau pakankamai, manau.

7 SENATORIUS. Skubėti svarbiuose dalykuose nedera.

9 SENATORIUS. Tas neskuba, kas su kitais pasitaria.

8 SENATORIUS. Nepakenkė dar niekam kiek ilgiau palaukt.

3 SENATORIUS. Ne vienas delsdamas pražudė reikalą.

1 SENATORIUS. Žiūrėkime, kiek tėvo norui pritaria.
Ta pusė laimi. 2 SENATORIUS. Jei visiems taip norisi,
Neprieštarauju aš. 7 SENATORIUS. Darykit, kaip patinka jums.
8 SENATORIUS. Aš irgi sutinku. 1 SENATORIUS. Aš prie visų prisidedu.
Taigi lavoną čia greičiau teatneša.
Dinarchai, eik. DINARCHAS. Ar su neštuvais jį atnešt?
1 SENATORIUS. Ne, ne, te soste sėdintį jį atneša.
DINARCHAS. Tuoju bus įvykdyta. 1 SENATORIUS. Be to, paliepk skubiai,
Kad čia Telėgonas ateitų ir Filòpatris.
Ir kad Pamelas du lankus su strėlėmis
Atneštų ir insignijas karališkas.
Visi čia trečią valandą tesusirinks.

TELEGONAS, PAMELAS, EUTICHAS, CHRISOFILAS

TELEGONAS. Džiaugiuos, Pamelai, aš tave sutikęs čia.
Norėčiau sužinoti iš tavęs kai ką.
PAMELAS. Sakyk, ką būtent? TELEGONAS. Ar man būsi atviras?
PAMELAS. Nejau mana ištikimybė tau įtartina?
TELEGONAS. Įtartinas atrodo man didikų nuosprendis,
Ir tuo labiau, kuo jis labiau nežinomas.
PAMELAS. Iš visko laukti gero – tikro vyro požymis.
TELEGONAS. Bet atsargiam būdinga niekuo netikėt per daug.
PAMELAS. Kuriems pati valstybė patiki save,
Tais ir kiekvienas gali visiškai tikėt.
TELEGONAS. Sakyk, ką šiandien rengiasi didikai veikt?
PAMELAS. Tikrai aš nieko nežinau, nesuprantu.
TELEGONAS. Nuslėpti nori, kaip matau. PAMELAS. Tikėk manim.
Nuslėpt nenoriu nieko, bet meluot – taip pat.
TELEGONAS. Kaip? Ar ne tu šiais rūmais visad rūpinies,
Jų įranga ir papuošimais įprastais,
Ir taip, kaip liepia reikalas. PAMELAS. Gerai sakai,
Esu aš laidotuvėms jau paruošęs, kas
Karalių deramai pagerbti mums padės.
Jau protėvių papuošalai išdėstyti
Iš dramblio kaulo ir iš aukso dirbdinti.
Ir tūkstančiai žmonių juodais drabužiais štai
Su gedulingais fakelais jau renkasi.
Statulos milžiniškos remia dangų čia,
Raudotojų minia – gal šimtas vyrų bus –
Ir gros jie, ir giedos. Aš visko nė nevardinsiu.
Puota bus prabangi, atlikus apeigas,
Tai progai tinkami žaidimai ir vaidinimai.
TELEGONAS. Kas dėl karaliaus naujojo tau paliepta
Daryti? PAMELAS. Liepta man čionai insignijas
Atnešt ir mirusio karaliaus kūną.
TELEGONAS. Ką tu sakai? Atnešti tėvo kūną?
PAMELAS. Taip liepė man. TELEGONAS. Kur nešt? PAMELAS. Į kuriją.
TELEGONAS. Bet ką tai reiškia? Ką jie ruošias ten daryt?
PAMELAS. Senatas rinks karalių, už kurį balsuos

Visi. TELEGONAS. Ir kam daugiausiai klius balsų?

PAMELAS. Aš nežinau. TELEGONAS. Manau, žinai. PAMELAS. Tegu nutrenks mane

Perkūnas, jeigu aš ką nors slepiu. TELEGONAS. Tai kas

Karaliu bus? PAMELAS. Tai žino vien tiktai dievai.

TELEGONAS. O pranašiškas protas man jau sako, kas.

PAMELAS. Tokia jau prigimtis žmogaus: ko nori jis,

Tuo tiki, kad tai išsipildys jam.

TELEGONAS. Nedraudžia niekas trokšt garbingo ir kilnaus.

PAMELAS. Bet trokšt ko nors per daug taip pat negirtina.

TELEGONAS. Jeigu geri maži dalykai, tai bus didesni

Dar geresni; didžiausieji – geriausi bus.

PAMELAS. Net ir mažiausias noras gali blogas būt,

Ir kas jam sykį pasiduos, nuneš jis tą,

Kur tas nemanė eit. TELEGONAS. Laisva dvasia žmogaus.

Per žingsnį nuo pavojaus gali jis sustot.

PAMELAS. Kaip upė veržiasi srove putojančia,

Kai užtvanką savam kely sutikusi,

Ji daužo ją, kol nesugriauna ir nenuneša,

Taip žmogų, kai užvaldo sykį noras koks –

Ar meilės, ar vilties, ar praturtėjimo,

Jokia jėga jo nesulaiko, jokie principai,

Nei padorumas, teisė, nei įstatymai.

Jis veržiasi aklai, troškimų nešamas.

TELEGONAS. Apie mane galėtumei geriau galvot.

PAMELAS. Kas bijo blogio, stengias jo visad išvengt.

TELEGONAS. Kas visko bijo, tas ir vargšas, ir kvailys!

Dar blogiui neatėjus, kenčia jau jisai,

O kai ateina, atsitinka jam ir tai,

Ko niekada galėjo nė neatsitikt.

PAMELAS. Kada gyvenimas į pavojus patenka,

Žinok, kad gali tau bet kas įvykti.

TELEGONAS. Tiek pat įvykti gali blogo, kiek ir gero.

PAMELAS. Daugiau yra blogybių, tad lengviau išrinka jos.

TELEGONAS. Kadangi vien tiktai nelaimės temini,

Nelemtas pranaše, ne Dievas, bet bloga mintis

Jas tau atneš. PAMELAS. Nepiktžodžiauk, Telegonai,

Maldauju aš dievus, kad tavo norams jie

Padėtų išsipildyti. TELEGONAS. Maldauji? Tai kodėl liepi

Atsisakyti vilties man valdžią gaut? PAMELAS. O ne,

Tikėkis, bet jei neturėsi jos, lengviau

Pakelsi visa, kas tik atsitiktų tau.

TELEGONAS. Nebeparasi to, ką rankose laikai.

PAMELAS. Tokia yra bloga lemtis: ginkluota ji

Kibiais dantim ir spygliais, vos atsikratyt gali.

Gera lemtis – lygi, slidi, sunkiai sulaikoma,

Bet jos aš tavo rankose nepastebiu.

TELEGONAS. Kas pakelia prie lūpų taure, greitai gers, ar ne?

PAMELAS. Tarp viršutinės lūpos ir tarp taurės pakeltos

Daugybė paprastai dalykų įsiterpia dar.

TELEGONAS. Ak, kiek dar šis sukriošęs senis riaugės čia

Man blogą lemtį skelbdamas. Geriau tu pats
Jos saugokis ir ant savo tuščios galvos
Didžios nelaimės nesišauk burbėdamas.
PAMELAS. Telegonai, aš tavo tėvui tarnavau ištikimai,
Ir niekas neprikiš man ko nors priešinga.
Ir tau, jo sūnui, lygiai taip žadu tarnaut,
Jei lemta bus tau sostą paveldėti jo.
Mylėsiu, jeigu tiesą leisi man kalbėt.
Štai šie žili plaukai – manų didžiųjų vargų
Ženkliai, o raukšlių vagos šitame veide –
Tai mano darbo pasekmės, ir visa tai
Įgyta šiuos namuos; darbai ir rūpesčiai
Išsekino mane, palaužė ir susendino.
Tačiau buvau aš tavo tėvo mylimas
Gerokai dar prieš tau ateinant į pasaulį šį.
Tave aš savo rankomis nešiojau mažą,
Globojau, tarnavau tau, mokiau, rūpinaus.
Ir štai, sulaukęs žilo amžiaus, šitiek blogo
Nūnai girdėjau iš tavęs, ko niekad tėvas
Nėra man sakęs. Bet tu lauk lemties savos.
O aš turiu jau eiti. TELEGONAS. Jeigu reikia, eik.
Nesuprantu, kuo jis baugina ir ko liepia saugotis.
EUTICHAS. Pamišęs senis susapnavo gal ką nors.
Koks protas, ir kalba tokia! Bailus žmogus
Nemoka nieko kito, kaip tikrai bijot.
TELEGONAS. Ar neatrodo tau, Eutichai, kad netinkamai
Elgiausi aš ir nepelnytai įžeidžiau?
Matei, koks piktas jis nuėjo? EUTICHAS. Aš stebėjausi
Tava kantrybe, nes vos vos pajėgiau pats
Liežuvį ir kumščius suspaudęs sulaikyt.
Nuėjo, laimei, jis su savo nuopelnais
Ir dūsavimais, taip bėdos išvengdamas.
CHRISOFILAS. Jau pono rūmuos kvepia šiandien man puota.
Kiekvieną garsą gaudo jis iš kurijos.
Gal vietoj žodžių auksą šiandien nešiuos aš.
Padėk, Fortūna, laiminki liežuvį man!
Telegonai, aš džiugią žinią tau nešu.
TELEGONAS. Sakyk, maldauju, Chrisofilai, nes širdis
Seniai jau trokšta ką nors naujo sužinot.
CHRISOFILAS. Visų vieningai tu karaliūm išrinktas!
TELEGONAS. Ką aš girdžiu?
CHRISOFILAS. Tikėk, taip iš tiesų yra.
TELEGONAS. Jeigu meluojai, būsi skaudžiai nubaustas.
CHRISOFILAS. Jei nori, net keliom bausmėm gali nubaust,
Tačiau tau karaliaujant blogo nebijau.
TELEGONAS. Mane plevėsa linksmina. Kalbėk rimtai.
CHRISOFILAS. Tai tu nenori su manim kalbėt rimtai.
TELEGONAS. Nerūpi man dabar juokai. CHRISOFILAS. Ir man taip pat.
Jei tau atrodo, kad kalbėjau aš niekus,
Galiu išeit, bet tuoj ateis visi kiti.

Ir kiekvienam iš jų už žinią šią reikės

Ne vieną tūkstantį auksinų išdalint.

TELEGONAS. Sakyk, kas nori rinkt mane karaliumi?

CHRISOFILAS. Ir liaudis, ir didikai. TELEGONAS. O senatoriai?

CHRISOFILAS. Žinau, ir jie palankūs tau, nesibijok.

TELEGONAS. Kas tau pasakė tai? CHRISOFILAS. Aš girdėjau pats tik ką,

Nes ten buvau, kai rinkosi senatoriai

Į kuriją. TELEGONAS. Ar jiems kalbėjai tu ką nors?

CHRISOFILAS. Kalbėjau daug, tave be galo šlovinau,

Mat klausė jie mane, kaip tavo šeimynykštį,

Kaip man atrodo. Na, aš ir išdėsčiau jiems.

TELEGONAS. Ką dar sakei? CHRISOFILAS. Kad tu verčiausias iš visų

Karaliūm būti. Brolis neprilygsta tau.

Ir nėra kitų tautų valdovo, tau lygaus.

TELEGONAS. Manai, kad tavo nuomonė ką nors nulems?

CHRISOFILAS. Žinau, ne tik manau, prisiekiu galva aš.

TELEGONAS. Už žinią šią tikrai atlygint verta tau.

Štai imk dabar šituos, vėliau gausi daugiau,

Jei mūsų norai išsipildys iš tiesų.

CHRISOFILAS. Atmink, kad aš pirmasis žinią atnešiau.

TELEGONAS. Dabar man reikia eit į savo kambarį.

CHRISOFILAS. Tu eik, kur nori, man daugiau tavęs nereiks.

Šiame maišelyje turiu Telegoną:

Ar tu karalius būsi, ar gyvensi vargšas,

Man pinigai – karalius, ponas ir valdovas,

Brangus, gražus ir gerbtinas užvis labiau;

Tarnaudamas tarnauju jam – ne ponui aš,

Dėl jo juokiuos, verkiu, dainuoju ir miegu,

Jį aš bučiuoju, glamonėju, jam rezgu melus,

Kuriais taip noriai tiki šeiminkas, tas kvailys.

Štai aš koksai pirklys patyręs, cha, cha, cha!

Už keletą bereikšmių žodžių ir tuščių –

Net nežinau, ar buvo kiek juose tiesos, –

Gavau tikrus, gražius, žavingus auksinus!

Tegu jie spindi, širdį ir akis tedžiugina!

Kas nori, te kitaip galvoja, kita sako – aš

Galvoju, kad puikiausią meną įvaldžiau:

Parazituoti, pataikauti ir meluoti!

Čia slypi protas, talentas ir įžvalgumas,

Čia mūsų turguje gera pelninga prekė,

Jei tik negaunu aš už tai pylos į sprandą!..

Bet mūsų šeimoje seniai jau priimta,

Kad nugara atkenčia už liežuvio nuodėmes.

Į pavojus grėsmingus stumia didelė viltis.

Jeigu Telegono troškimai išsipildytų,

Tai man gerai atsimokėtų burtas mestas –

Užvis labiau pirmasis rūmuos būti noriu.

O jei apgaus tuščia viltis mane ir jį,

Liežuvyje ar kojose vilties man liks!

ANTRAS CHORAS

Sakoma, kad geras genda,
Jeigu norą blogą randa.
Tiktai norai tau parodo,
Koks yra ir koks atrodo.
Pinigus viešai padėki,
Skrynioj jų giliai neslėpki.
Doro jais nesuviliosi,
Net jei visą lobį duosi,
O nedoras, vos pamatęs,
Puls prie jų tarsi koks smakas.
Taip žuvis, pajutus jauką,
Tuoj prie jo be baimės plaukia.
Taigi gero, kaip ir blogo,
Pats žmogus save išmoko.
Jei sunkion bėdon pakliūsi,
Pats tikriausiai kaltas būsi.
Tau gudriai tinklus padėjo
Ir į juos dar pastūmėjo –
Tu gi jų nepastebėjai,
Žaisdamas pats įgarmėjai.
Taip kvailus paukščius pagauna,
Jiems grūdų pabėrė saują.
Na, o jie pamato klastą,
Kai tinklan įpuolę plasta.
Nesidžiauk, kas laimę randa,
Kartais ji tik žmogų bando.
Nenorėk prarast gyvybės.
Auksas juk ne visad žiba.
Jei kils norai apgaulingi,
Stenkis elgtis išmintingai,
Pažiūrėk gerai, kas tinka,
Nesiduok blogiems instinktams.
Tie, kurie akiai sau žengia,
Daug nelaimių neišvengia,
O jei ką blogai pradėjo,
Į bedugnę nugarmėjo.
Taigi kalto nėra jokio:
Priežastis bet kokio blogio
Tavyje pirmiausia glūdi –
Blogi norai žmogų žudo.

TREČIAS veiksmas

12 SENATORIŲ, DINARCHAS, TELEGONAS, FILOPATRIS, STORGĖ, FILARCHIJA

1 SENATORIUS. Sakyk, ar viskas paruošta kaip reikiant jau,
Dinarchai? DINARCHAS. Viską padariau aš, kaip man liepėte.
Tuoj ir Filopatris su broliu pasirodys.

Štai, man kalbėt nebaigus, jie ateina.

1 SENATORIUS. Sveiki, jaunuoliai, te sėkmė jus lydi!

Geriausio tėvo atžalos kilmingos

Ir mūsų liūdesio paguoda būsima!

TELEGONAS. Mes savo ruožtu sveikinam jus nuolankiai,

Žiedai gražiausieji tėvynės žydinčios,

Tėvai garbingi, mūsų krašto puošmenos!

Štai mes atėjome, kaip buvo įsakyta mums.

1 SENATORIUS. Mes jūsų prašėme, jei nesunku, ateit.

TELEGONAS. Mes pasiruošę visada paklusti jums.

1 SENATORIUS. Tad sėskite ir atidžiai klausykite!

TELEGONAS. Kaip liepsite. DINARCHAS. Tu sėskis čia, o tu – štai čia.

1 SENATORIUS. Pasimirė – ak, mums nė ašaros dar nenudžiūvo! –

Karalius mūsų – jūsų prakilniausias tėvas;

Jis Nestoro¹⁰ sulaukti amžiaus buvo vertas.

Pasimirė, ir pervėrė mūs širdis skausmas

Gilia žaizda, mums tebeskaudančia lig šiolei.

Mirtis jo raudomis miestus užtvindė, kaimus

Ir net sudrebino iš pamatų valstybę.

Kuo jis visiems brangesnis buvo, tuo didesnį

Troškimą jam prilygti netektis jo kelia.

Ir kuo daugiau dorybė, esant jam, klestėjo,

Tuo ji labiau, jam mirus, vysta ir menkėja.

Todėl, idant dalykams šitaip susiklosčius

Išvengtume pavojų, nutarėme šičia

Iš jūsų vieną skirt garbingon tėvo vieton,

Kad jis turėtų skeptrą ir visus valdytų.

Tiesa, galėjome (įstatymai tai leidžia)

Kitur karalių rasti ir pakviest čionai,

Bet mums atrodė, kad už jus nėra geresnio.

Tačiau kadangi draudžiama abiem valdyt

(Mat prigimtis ir papročiai taip reikalauja,

Idant vienoj valstybėj vienas karaliautų),

O mums sunku iš judviejų išrinkti vieną,

Nes judu mums abu patinkate vienodai,

Išrinksim tą, kurį paskirs lemtis ir Dievas.

Todėl nė vienas čia iš mūsų nepratars nė žodžio

Ir rankos nepakels, nesujudės iš vietos,

Nemes nė vienas akmenėlio¹¹ ar kaip nors kitaip

Iš jūsų nė vienam nerodys palankumo.

Už mus nuspręš darbai, kuriuos tuojau turėsit

Čia padaryti. Skeptrą gaus tasai iš karto,

Kuris juos tinkamai atliks, todėl klausykit!

Štai matote ten mirusio karaliaus kūną.

Jums reiks į jį paleisti strėlę; kas iš jūsų

Pataikysit arčiau širdies, tas tėvo sostą

Pelnysit ir karalium vainikuotas būsit.

¹⁰ Nestoras – Trojos karo herojus, Pilo karalius. Buvo manoma, kad jis išgyveno tris žmogaus amžius.

¹¹ Senovės Romoje buvo balsuojama akmenėliais: baltas reiškė „už“, juodas – „prieš“. Jie buvo metami į specialią urną, paskui – skaičiuojami.

Taip mes nusprendėme, o jūs tuoj pat atlikit.
Štai jums lankai ir strėlės – viskas čia padėta.
(*Senatoriams*) O jūs stebėkit judesius, žvilgsnius, jų veidus,
Kiekvieną žodį gaudykit, įtempę klausą,
Nes visa tai parodys, ko kiekvienas vertas.
FILOPATRIS. Iš siaubo apmirė man sąnariai sustingę,
Plaukai tiesiog pastiro, atsistoję piestu,
Ir širdyje išsyk man pasidarė silpna.
Tai aš į savo tėvo širdį leisiu strėlę?
Tai aš per jo krūtinę šventą sieksiu sosto?
Tai aš prieš jį pakelsiu ranką nuodėmingą?
Te žemė atsivers ir piktadarį sūnų
Praris pirmiau, nei bus įvykdyta ši šventvagystė!
Kaip, Febai, tu gali pakęst tokias niekšybes,
Kai negali žiūrėt į mažesnes blogybes?
Geriau suruošk iš naujo vėl Tiesto puotą¹²,
Nei aš pirštu paliesiu rūbą savo tėvo!
Tu, didis keršytojau ir dangaus valdove,
Paleiski žaibą, tesulaužys šitą lanką
Ir nuodėmingą ranką, drįsusią į tėvą
Paleisti strėlę! Štai ką pranašingas protas
Nurodė man dėl gresiančių baisių nelaimių!
Tai štai ko aš slapta nujausdamas bijojau!
Dabar aš suprantu regėtą savo sapną,
Baisius vaizdus, liūdnus garsus ir ženklus!
Tai štai ką ažuolas nulūžęs reiškė
Ir tie balsai „pasigailėk“, sapne girdėti!
Argi pasaulyje aš belikau pats vienas,
Vienintelis nusikaltimo šito tarnas?
Tai argi aš žiauresnis už žiauriausius žvėris?
O skausme! Kaip galėjo išmintingi vyrai
Paskirti tokį baisy ir niekšingą darbą?
Štai tau malonė, štai tau meilė, žmogiškumas!
Štai išmintis, pritinkanti garbingam amžiui!
Ar nepakanka dar baisy nusikaltimų,
Pasauly padarytų? Šis nusikaltimas
Pralenks visas senų tragedijų baisybes!
Orestas doras taps, teisingas liks Sirojas,
Neronas – gailestingas, o Edipas – šventas...¹³
Filopatris su broliu taps tokie nuo šiolei,
Prakeiks kiekvienas doras tėvas juos per amžius,
Vaikus baugins, kad jie daugiau nenusidėtų.
Tai štai kokia nauda yra karaliū gimti!
Štai mūsų laimė – daugelio taip trokštama

¹² Tiestas, Mikėnų karaliaus Atrėjo brolis, pirmiausia suvedžiojo jo žmoną, vėliau bandė nužudyti jį patį. Keršydamas už tai, Atrėjas nužudė Tiesto vaikus ir, pasikvietęs Tiestą, pavaišino jį vaikų mėsa.

¹³ Agamemnono ir Klitemnestros sūnus, nužudęs motiną ir jos meilužį Aigistą. Aischilo ir Euripido tragedijų herojus. *Sirojas* (*Siroes*) – VII a. pr. Kr. persų karalius, dėl sosto nužudęs savo brolių. *Neronas* – romėnų imperatorius (54–68 m. po Kr.), garsėjęs ypatingu žiaurumu, nužudęs savo motiną. *Edipas* (*Oidipas*) – Tėbų karalius, netyčiomis nužudęs savo tėvą ir vedęs motiną. Sofoklio tragedijų *Oidipas karalius* ir *Oidipas Kolone* herojus.

Ir neapkenčiama! Tai laimė tiems – beturčiams,
Kuriems likimas lėmė purvinoj pašiūrėj
Išvysti saulės šviesą ir ramiai gyventi!
Nereikia nė vienam tokiam į tėvo kūną
Įsmeigti kardo, bet, kai tėvas miršta,
Palaidoja jį, gaudžiai ašarom aplaistęs.
Aukščiausiais prisiekiu dievais – ir aš nesmeigsiu! –
Kokia vieta, koks kraštas, koks pasaulio kampas
Priglaus tada padariusį šį baisų darbą?
Ir ar ateis toks laikas, kai niekšybę šitą
Galėsiu beužmiršt, užmerkt akis ramybėj?
Miegoti, valgyti, kvėpuot ramiai galėsiu?
Koks Istras¹⁴ vandeningas, srūdamas per mano
Rankas, jas benuplaus? Koks iškalbus išminčius
Ir kokiais būdais mano kaltę panaikintų?
Todėl, senatoriai, manęs tie pažadai minėti
Nejaudina – turėkit sau skeptrus ir sostą!
Patinka man labiau neturtas ir dorybė!
1 SENATORIUS. Gal čia tasai, kuris širdin pataikys tėvo?
2 SENATORIUS. Palauk, o mes toliau dar atidžiai žiūrėkim!
1 SENATORIUS. Nusiramink, Filopatri, širdies savosios
Liepsninga gailėsčio ugnim dabar nedegink!
Esi čia šauti pakviestas, o ne dejuoti.
FILOPATRIS. Net skitas jūsų nuosprendžio ramiai neišklausytų!
1 SENATORIUS. Vis nori ginčytis? Susivaidyk, nerūstauk,
Leisk vyresniajam broliui taip, kaip dera,
Pirmajam pasakyt ir padaryt, ką nori.
TELEGONAS. Manau, kad ne visai gražus, senatoriai, tas kelias,
Kuriuo mums liepiate prie sosto eiti.
O gal tie jūsų pažadai – tiktai apgaulė?
Aš įtariu, kad jūs nenorit jų tesėti
Ir šį nenorą bandote gražiai paslėpti,
1 SENATORIUS. Kam reikalingas mums toksai apsimetimas,
Kai galim, jeigu reiks, iš karto atsakyti?
Galvokite, kad savo rankose jau turit
Mūs pažadus, kad štai jau juos tesėtus gaunat.
Mums menko jūs narsos įrodymo tereikia.
FILOPATRIS. Jei norite karalių tinkamai išrinkti,
Tai tebūnie tai daroma garbingai:
Akmenėlius žymėkit ar išmeskit burtus.
1 SENATORIUS. Mes leidžiam jums parodyt stropumą savo.
TELEGONAS. Jei verčiate mus strėlėmis varžytis,
Tai duokite Chirono ar Heraklio lanką¹⁵
Ir liepkite aukštyn arba žemyn iššauti:
Ištiesiu kairiąją, kol smaigalį palies ji,
Ir lėks strėlė toliau, nei jūsų akys mato.
Jei norite, aš paukštį skrendantį pašausiu.

¹⁴ Istras – dabar Dunojus.

¹⁵ Chironas (Cheironas), Krono sūnus, kentauras, Jasono, Tesėjo, Achilo mokytojas. Heraklis – vienas garsiausių graikų herojų, atlikęs daugybę žygių, savo strėle nušovęs erelį, kuris draskė prikaltąjo Prometėjo kepenis.

Balandė kris, kiekvieną kart įtempus lanką.
O gal jums taikyns labiau patinka kitas –
Tai duokit pinigą, paimkit mano žiedą:
Už stadijų¹⁶ trijų strėlė į jį pataikys.
Tenetenku gyvybės, sosto, jei meluoju!
Štai kur įrodymas narsos ir meistriškumo,
O peršauti lavoną – tai skriauda, ne menas!
1 SENATORIUS. Mums tai geriau matyt, o jums klausyti dera,
O jei nenorit, eikit sau, kur kojosis veda.
Bus kas įvykdys tai ir taps karalium!
TELEGONAS. Tegu aš skradžiai prasmengu, jei ši klastinga
Mintis nesugalvota, kad mus sulaikytų
Nuo sosto. Ją įveikt reikės taip pat klastingai.
Geriau įsmeigti strėlę, nei netapt karalium!
FILOPATRIS. Telegonai, išėikim. TELEGONAS. Nori, eik; aš – greitai.
STORGĖ. Sūnau, ar palieki strėlių jau kirčiams tėvą?
FILOPATRIS. Čia liksiu aš, kad ko baisaus neatsitiktų.
1 SENATORIUS. Žiūrėkit, kad paskui netektų jums gailėtis!
TELEGONAS. Matyt, sumanė ką baisaus, kad šitaip stumia
Ir už piktadarišką žaizdą valdžią bruka.
Kuriam iš šito būrio – kad ir tolimiausiam
Į kaktą, nosį, širdį leiskit šaut ir pervert ją!
1 SENATORIUS. Užtenka žaisti žodžiais, darbo reikia imtis!
Dar kalbame gražiuoju, bet vėlu bus greitai.
Arba kas liepta vykdykit, arba išėikit!
Apsvarstymams kitur pasiieškokit vietas.
FILARCHIJA. Vienintele paguoda krašto liūdinčio,
Senato ramsti, puošmena apleisto sosto,
Karaliaus palikuoni ir garbingo tėvo vaisiau,
Kodėl tuščiai blaškais ir abejoji?
Kodėl visokiais būdais sau draskai tu širdį?
Kodėl tu vis verti juos nepelnytai laukti?
Čia ne vieta svarstyti ir tuščiai dejuoti,
Iš čia tik vienas kelias veda į gerovę!
Tu prisiimk visus pavidalus Protėjo¹⁷,
Pasinaudok Ulikso¹⁸ tūkstančiais gudrybių,
Sumanumu pralenk gudruolį Prometėją
Ir paprašyk Minervos, kad ji tau padėtų.
Tada suprasi, kad tikrai visų geriausia
Paimti valdžią, paliktą velionio tėvo.
Štai, kai tik valdžią, tėvo sostą paminėjau,
Jaučiu, sujaudinau iškart kilmingas sielas.
Jaunuoliai kilnūs, dideliems dalykams gimę,
Dorybės ir šlovės varžovai esat lygūs!

¹⁶ *Stadijas* (lot. *stadium*) – graikų ilgio matas, lygus 185 metrams.

¹⁷ *Protėjas* – gr. mit. jūrų dievas, Poseidono sūnus, mokėjęs pasiversti įvairiomis būtybėmis.

¹⁸ *Ulikas* (gr. *Odisėjas*) – Trojos karo dalyvis, Homero *Iliadoje* ir *Odisėjoje* vaizduojamas kaip išradingas, sumanus, bet ir klastingas herojus. *Prometėjas* – itin senas ikiolimpinis gr. mit. dievas, atnešęs žmonėms ugnį ir juos globojęs, todėl Dzeuso nubaustas. Buvo prikaltas prie Kaukazo uolos, o didžiulis erelis kasdien atskrisdavo ir lesdavo jo kepenis, kurios per naktį vėl ataugdavo. Jo vardas reiškia „numatantis“, „mąstantis“. *Minerva* – rom. mit. amatų, meno ir mokslo deivė, ilgainiui imta tapatinti su graikų Atėne, išminties deive.

Ateikite ir baimės arba skausmo miglą
Kenksmingą drąsiai nuo širdies nuplėškite!
Supraskite, kiek daug dievai gėrybių žada
Atnešti jums už šitą lengvą, menką darbą.
Vos tik išlėks strėlė, gerai įtempus lanką,
Tuoj suskambės visų galingas šauksmas
Ir būgnai sudundės, ims gaust trimitai,
Džiaugsmingi sveikinimai nuaidės aplinkui,
Iš savo vietų atsikels senatas visas
Ir nusižeminęs prie pačio prisiartins;
Karalių sveikindamas, jam uždės karūną
Ir sostan pasodins, visiems audringai plojant.
Ir kur tik iš netyčių mesi savo žvilgsnį,
Visur matysi džiūgaujančius veidus;
O jeigu atsigręžęs tu pasižiūrėsi,
Iškart karališkas auksinis sostas patį
Pasveikins, gavusį aukščiausią valdžią.
Tiek daug akių ir tiek veidų laimingų
Tave ten spindintį matyti trokšta,
Tai ko tu tais tikrais dalykais abejoji ?
Kodėl verti tavim bjaurėtis ir gailėtis?
1 SENATORIUS. Kas gali viso to ramiai klausytis,
Kad neuždegtų jo troškimas gauti valdžią?
Kiekvienas, kad ir koks stiprus ir tvirtas būtų,
Neatsispyręs niekaip saldžiai šiai pagundai.
FILOPATRIS. Manęs, prisiekiu, niekam nepavyks įtikinti
Ir niekas neprivers pakelti prieš tėvą rankos –
Į šitą baisų kruviną nusikaltimą
Manęs įstumti nepajėgs jokia pagunda.
Labiau man norisi čia pat pačiam numirti
Ir Stikso¹⁹ šaltojo gilius olas pasiekti
Nei į tave, brangusis tėve, čia įsmeigti
Ranka niekšinga nekenčiamą strėlę.
Manau, kad niekada tokios piktadarybės
Jokia bausme išpirkti niekaip negalėčiau!
STORGĖ. O tikras ir garbingas tėvo vaisiau,
Juo sek, Telegonai, suvaldęs savo pyktį,
Dorumo įveiktas, šalin mesk piktą kėslą
Ir nesiveržk valdžion, išniekindamas tėvą, –
Susilaikyk nuo žudymo ir pražūtingai vilčiai
Nepasiduok! Baisu, ką tu ruošies daryti!
TELEGONAS. Valdžia – dalykas geras, tėvas tik ją kliudo gauti.
FILARCHIJA. Gal atvirksčiai, jis liepia, juk žinai, kad tėvui
Nėr nieko malonesnio, kaip anūkų būrį,
Gausingą ir darbais įžymų, po savęs palikti
Dėl šito daugelis sutinka ir tremty gyventi,
Krūtinę narsią žiauriai mirčiai atstatyti,
Sutinka ir palaidoti be garso būti.

¹⁹ *Stiksas* – gr. mit. požemio upė, tapatinama su mirusiųjų karalyste.

Ir tėvui reikia mirt, sūnus kai miršta
Arba, pražudęs būtą tėvo šlovę,
Gyvena taip, kad jam geriau būt mirti...
Todėl neabejokit, kad ir jūsų tėvas
Norėjo jums išsaugot savo šlovę.
Tai ko gi jūs, netekę žado, dar tiek delsiat?
Gal laukiate, kol koks nors svetimšalis
Ir valdžią pasiims, ir jūsų tėvo šlovę
Palaidos užmaršty, o giminę šlovingą
Užbaigs vargingas ir tamsus valstietis?
Karaliaus palikuonys – varge! – trauks vežimą
Arba už menką atlygį neš sunkią naštą,
Nors jų senolis buvo kitados karalius! –
Verčiau jau jūs, kuriems dabar lavono gaila,
Tolyn iš kurijos, iš rūmų ir šio miesto eikit,
Kiek galima toliau it tremtiniai keliaukit,
Kur neatsklinda garsas joks iš mūsų krašto.
Na, kaip? Esi sujaudintas? Tikrai baisiau už mirtį
Karaliūm gimt ir tyčia juo netapti!
Ir kur tik kreipsi žvilgsnį, kur statysi koją,
Visur matysi vien tik baisią gėdą,
Nes apmaudu be galo, kada tėvo šlovę
Sūnus nerūpestingai ir tuščiai pražudo.
Ir kiek tik rūmai šie skambės džiaugsmingai,
Kiek orą drebins sveikinimo šūksniai,
Kiek kartų apsuptas puošnaus didikų būrio
Karalius, išdidžiai iš kurijos išėjęs,
Per visą miestą pereis iškilmingai,
Tiek kartų skausmas, gailestis, tamsus pavydas
Tave kankins ir grauš tarsi žaizda pūlinga,
Ir tuščią pyktį vien krūtinėj žadins.
Taigi sėdėkit ir toliau, bailiai, sėdėkit,
Svarstykit sau, mąstykit ir dejuokit,
Kai iš visur nelaimės stačiai griūva!
Kam, tinginiai, jums dešinė duota, ar žinot?
TELEGONAS. Gal iš tiesų j tėvą šauti nieko blogo?
FILOPATRIS. Ką tu kalbi – didžiulis tai nusikaltimas.
FILARCHIJA. Iš kur šita dorybė, šitoks pamaldumas?
TELEGONAS. Prieš mūsų norą prigimtis šį jausmą duoda.
FILOPATRIS. Dorybė, protas, prigimtis šį jausmą duoda.
FILARCHIJA. Jei koks žmogus, save globojantis be galo,
Dorybėm perpildytas, ims ką nors valdyti,
Tai, miręs užmaršty, taip ir gulės apleistas.
Štai tas, kaip jau sakiau, dievams prilygsta,
Kuris valstybės, ne savęs, pirmiausia žiūri.
Tikra vienybė ne tokia, kaip jums atrodo,
Lavoną tėvo garbint pamaldžiai.
Jei rūpi tau šeimos šlovė garbinga,
Jei drąsiai sugebi atremti priešą,
Tai vaikiška ir prakilnaus žmogaus neverta

Bijot žaizdos ir, vos išvydus kraują, alpti.
TELEGONAS. Man kelia baimę ne žaizda, o blogas darbas.
FILOPATRIS. Man kelia baimę ir žaizda, ir blogas darbas.
FILARCHIJA. Pašalint gyvą tėvą būdavo dažnai garbinga,
Dabar lavoną jo paliest – nusikaltimas?
Tai tu piktadariais laikai garbingus vyrus,
Kurie jus ragina atlikti šitą darbą?
O kvailos jaunos širdys! Pagaliau supraskit:
Nusikaltimą ne ranka, o valdantis ją protas daro.
Tas nusikalto, kas turėjo blogą mintį,
Nors elgėsi garbingai. Tas gi vėl nekaltas,
Kurį gera mintis įstūmė į blogybę.
Nuplėšt šarvus nuo priešo žuvusio – kareiviui
Juk didelė garbė. Tačiau paguldo galvą
Ne kartą tas, kas laimi, vadui draudžiant.
Ar nužudyti motiną nėra baisus nusikaltimas?
Tačiau atleidžiamas nuo šios kaltės teisėtai,
Kas motinos mirtim atkeršijo už tėvo mirtį.
Taigi tebus kaltė didžiausia persmeigt tėvo
Lavoną, bet garbingas tikslas, kilnūs norai
Ir būtinybė judviems dovanos šią kaltę,
Nes taip tikrai išsaugot galit tėvo šlovę
Ir nuo mirties apsaugot žūvančią tėvynę,
Kuri maldaudama į jus rankas jau tiesia
Ir tik į jus didžiausias savo viltis deda.
Tad judviems kaltę šią atleis tie žmonės,
Kurie geriau už jus supranta, kas teisinga.
Tai ko jūs bijot jų nurodymams paklusti?
TELEGONAS. Jei nusikalsi ir garsaus žmogaus paklausęs,
Tavos kaltės nepanaikins tai. FILOPATRIS. Jei mokėsi
Nusikaltimą pastebėti – jo greičiau išvengsi.
FILARCHIJA. Kas liepia nusikalsti, tas yra kaltesnis.
Jūs savo kaltę su visais pasidalinsit.
Senatas jūsų rankom peršaus tėvo širdį,
Dviejų strėlė – visų bendra piktadarybė.
TELEGONAS. Tfu, kvailas aš, vadindamas piktadarybe
Šovimą į lavoną, kurs nejaučia nieko,
Negali nei skriaudos patirti, nei malonės.
FILARCHIJA. Ar tu jį visą saugosi, ar sudraskysi,
Jis neišvengiamai pavirs krūva puvėsių.
Tad ar už tokią menką kainą siekti skeptro
Neverčia jūsų viltys ir piliečių norai?
Jei proto turit bent šiek tiek, skubėkit
Tiek daug naudos iš menko darbo gauti.
Tasai, kurs gyvas jums gyvybę davė,
Dabar numiręs padarys karaliais.
Tad būkit jam dėkingi, bėkit, stverkit,
Kodėl tingi ranka dar jūsų delsia?
Nepasiduokite beprasmei tuščiai baimei.
Aš neprašau, kad jūs velionio tėvo kūną

Čia atiduotumėt praryti plėšriai ugniai.
O juk senovėje toks paprotys gyvavo,
Ir nieks tada nelaikė jo piktadarybe.
Aš neverčiu, kad šiaurės vėjui šėlstant
Lavonas būtų išmestas iš laivo
Į jūros gelmę ir jį ten suėstų žuvys.
Nenoriu aš, kad gyvo tėvo kūną
Kankintumėte, kaip vardan sveikatos
Ugnim ir geležim chirurgas kartais daro.
Prašau tik to, kas nepakenks velioniui,
Kas nuramins neramumus valstybėj,
Kas mums visiems išgelbėjimą neša –
Tiktai strėle šį yrantį lavoną pervert.
TELEGONAS. Ak, kiek jėgos, Filarchija, tuos tavo žodžiuos –
Jie kaip liepsna ir degina, ir žeidžia!
1 SENATORIUS. Na štai, įvyko. Jį pagavo noras veikti.
2 SENATORIUS. Jau taip save jis šįkart nuteikė iš tikro
Ir tėvo meilę iš širdies laukan išvijo,
Kad žudant siekti sosto mano esant leista.
FILARCHIJA. Puiku, jau pasiekiau ir savo darbo vaisių
Matau: jo širdyje nebėr jau baimės.
Daryk, kilnus jaunuoli, kas senato liepta,
Išsaugok tėvo sostą, giminę ir valdžią,
Padėk ir sau, kai suteikta tau proga
Paleiski taiklią strėlę (nepajus jos tėvas),
Ir ko visi čia susirinkę šitaip laukia,
Ko norisi visiems – nedelsdamas įvykdyk!
Klyst su visais – saugu, o vienišam išdrįsti –
Jau pavojinga. Tad nedelsk, o veiki,
Telegonai, nes tau valdyti skeptrą
Pritiks labiau negu tavajam broliui.
Filopatris taps šiandien tremtiniu ar vergu,
O tu, jei nepataikysi, pats sau pakenksi!
STORGĖ. Į Stikso liūdnojo gelmes keliauki,
Palik ramybėje žmonių mirtingų širdis,
Šalin eik tu, pabaisa, išgama, vaiduokli! –
O tu, genties garbingos atžala kilnioji,
Kreipiuos į tavo protą, apgalvok dar kartą
Šį reikalavimą ir neskubėk nuspręsti:
Sprendimai vėlesni visad geriausi būna.
Tu man paklusk, manų klausykis žodžių,
Nes kas juos niekino, tas visada kentėjo,
Ir niekada nesigailėjo, kas jų klausė.
O ši begėdė, ar ji atnešė kam gero?
O ne, vien tai, kas pražūtinga, bloga,
Pasibaisėtina, šlykštu, baisu, nedora
Ir visa, ką diena arba naktis sukūrė,
Ji susiranda, moko, sukuria iš naujo.
Ir tu tokiam darbe prašai jos patarimo,
Kai joks protingas netiki ja nė menkiausioj

Smulkmėj ir visada jos stengiasi išvengti,
Nes jos niekšingas melas vien nelaimę neša.
Dabar jinai negyvą jūsų tėvo kūną
Jus ragina išniekinti! O miškai, o žvėrys!
Ižleist karaliaus atvaizdą – nusikaltimas,
O jį karaliaus ir brangiausio tėvo kūną
Išniekinti verčia! Juk tatai piktadarybė
Tokia baisi – o griausme! O dievai! – žiūrėkit,
Kokia kankynė rengiama bejėgiam tėvui,
Kuris nei priešintis, nei gintis nepajėgia,
Negali nei jėga, nei prašymais savęs apginti.
Baisus, nedoras, įžūlus nusikaltimas!
O sūnūs, nedarykit to ir neklausykit,
Te ryšių mūsų įgimtų, kurių net žvėrys
Laukiniai nepažeis, vardan jūs tėvo vardo,
Kuris net barbarams yra neliečiamas ir šventas,
Vardan šviesos, kurią gimdytojas jums davė,
Vardan kilmingos išvaizdos ir gero būdo
Ir vardan to, kas esat jau, kuo skyrė tėvas
Jums būt, jei jis jums niekad blogo nepadare,
Jei jus globojo, saugojo sveikus, laimingus,
Jei davė visa, kas gyvenime garbinga,
Pasigailėkit jo ir savo ranką sulaikykit,
Juk sūnūs esat jo, juk – žmonės; o gal žvėrys?
Pasigailėkite velionio tėvo kūno.
Tik taip visi troškimai jūsų išsipildys,
Tik taip jus garbins proanūkių kartos,
Ir meilė tėvui jums vėl meile atsilygins.
Pasigailėkit tėvo, meskite strėles į šalį!
Ir drauskite kitiems jūs tai daryti.
Pažvelkit ten, kaip sėdi jis ir jūsų bijo.
O vargšas – gal jis priešas jums ar kaltininkas?
Gyvybė jūsų ir gerovė – štai kaltė jo.
Mažyčiai glaudėtės dažnai jam prie krūtinės,
Kurioj sutilpo visas jūsų džiaugsmas
Ir kur paguodos visada ieškojot.
Štai veidas to, kurį kadais bučiavot švelniai
Ir iš kurio glamonių daug maži patyrėt.
Štai jo plaukai žili, kuriuos lig šiolei gerbėt, –
Ir visa tai Filarchija paniekinti liepia.
Nejau tokia dorybė, meilė, pagarbumas
Taip greit iš jūsų širdžių išnyks be jokio ženkle?
Tikiuos, kad jūsų ausyse dar tebeskamba
Rimti griežti pamokymai, gauti iš tėvo.
FILOPATRIS. Giliai įstrigo man paskutiniai žodžiai,
Kurios girdėjau; šilta dar nuo jų krūtinėj,
Kurį jis glaudė prie savęs. Nejau galėjai
Girdėti, tėve, – net baisu man pasakyti –
Kaip tavo kraują ragina jie čia pralieti?
Žinau gerai, žudikas tavo aš nebūsiu,

Nesu tau priešas, barbaras ar niekšas!
TELEGONAS. Ak, skeptrai žus, jei tėvas šios strėlės išvengs!
STORGĖ. Težus pasaulis, bet dorybė liks sveika!
Ar tu manai, kad skeptro būsi vertas šio,
Kai nebevertas tapsi žemėje gyvent?
Kaip visa tai niekšinga! Beprotybė juk
Pažeisti prigimtį vardan likimo dovanų!
Nejau laimingas būt gali tik nusikaltęs?
Paskui dorybę laimė kaip šešėlis seka.
Neilgalaikiai turtai nedorai įgyti.
Galvoti įžvalgiu protu anksčiau reikėjo.
Tiek to, strėles į tėvą leiskite abu,
Tačiau tikrai vienam iš jūsų skeptras teks.
Tai – tam, kuriam likimas palankesnis bus.
Tad vienas jūsų baisų darbą padarys
Visai už nieką, tik neaišku dar, kuris.
Patarčiau aš abiem bijoti gėdos šios
Ir baisią kaltę stumti nuo savęs tolyn.
Ak, kiek nelaimių laukia jūsų, jei manęs
Nepaklausysit. Tisifonė²⁰ atskubės,
Gyvatėm galvą apsijuosus, deglą degantį
Ranka papurtys ir įsmeigs į širdį jums;
Nukreips į tėvą apgaulingai strėlę jį.
Ir štai, galvokit, kad liepsna iš debesų
Prasiveržė, kad daug dienų ir daug naktų
Nevalgę ir be miego jau praleidot jūs,
Kad slepiatės kur nors oloj tamsiausioje,
Kad jau išnyko žemė, jūra ir į Tartarą²¹
Patekot jūs, kur laukia kančios ir vargai.
Draskys jus, degins, šaldys ir kitaip kankins,
Kaip sumanys teisėjas požemio rūstus.
TELEGONAS. Gana, tuščių dalykų priešnekėjai daug.
STORGĖ. Ar tuščia, ką dorybė liepia tau daryt?
TELEGONAS. Tėvynę saugot liepia jį. STORGĖ. Ir tėvą gerbt.
TELEGONAS. Labiau tėvynę. STORGĖ. Tėvo stenkis neįžeist,
Nes ir tėvynės neišsaugosi tada.
TELEGONAS. Piliečiui liaudies reikalai svarbiau nei savo.
STORGĖ. O sūnui tėvas daug svarbiau nei karalystė.
Pirmiau geru sūnum būk, piliečiu – paskui!
Jeigu neleista būt ir tuo, ir tuo kartu,
Juk nieks nedraudžia eit jums vidurio keliu.
TELEGONAS. Gal tu kurčia? Neteksim skeptro, jau sakiau,
Jei tėvas liks nesužeistas. Nėr vidurio.
STORGĖ. Ir tai sakai viešai? Ir šito tu bijai?
Nesibijok: karalius kitas skeptrą gaus.
Štai vidurys. TELEGONAS. Geriau tylėjus būtum tu
Nei skelbus šią – blogiausią – lemtį iš visų.

²⁰ *Tisifonė (Tisiphone)* – gr. mit. viena iš trijų Furijų, keršijanti už nužudymą.

²¹ *Tartaras* – požemio mirusiųjų karalystė, Hado dalis.

STORGĖ. Tai, ką dorybė skelbia, būna neretai tiesa.
TELEGONAS. Tu sau ir savo bendrams tokią lemtį skelbk!
Nutilk, arba geruoju tau tai nesibaigs!
STORGĖ. Aš tėvo sargė, amžinai ištikima,
O tu norėtum, kad palikčiau vieną jį.
TELEGONAS. Palik ir sūnų. STORGĖ. Tėvo įkaitas – sūnus,
Sūnaus – jo tėvas, meilė – abiejų bendra.
TELEGONAS. Jau įkyrėjai, liaukis tauškusi niekus.
STORGĖ. Aš tau teisingai patariu. TELEGONAS. Nustok, sakau!
Senatoriai geriau patars mums. STORGĖ. Sau geriau.
TELEGONAS. Ir mums, taip pat tėvynei! STORGĖ. Tėvui dar – sakyk.
TELEGONAS. Juo rūpinas gerai danguj aukščiausieji.
STORGĖ. O sūnūs žemėje – blogai. TELEGONAS. Niekus šneki.
Argi išsaugot tėvo šlovę – blogis koks?
STORGĖ. Ne, blogis – tėvą sužaloti, jau sakiau.
TELEGONAS. Dėl gero tikslo priemonių blogų nėra!
STORGĖ. Tikslų nemato niekas, darbus – pastebi.
TELEGONAS. Visur matyti blogį gali blogas tik žmogus.
STORGĖ. Pats blogis vardą blogą užsitraukia sau.
TELEGONAS. Lavoną liesti aiškus blogis, tu manai?
STORGĖ. Sakyk – draskyti, čia kaltė didžiausia juk.
TELEGONAS. Nejaučia miręs nei žaizdų, nei bučinių.
STORGĖ. Tai griauk kapus ir šventyklas – nejaučia jie.
Mirtis į sapną panaši: jei tėvą mirusį
Strėle sužeisi, tai visiems parodysi,
Kad jam ir miegančiam švelnesnis nemokėjai būt.
TELEGONAS. Meluoji, tėvas buvo man tikrai brangus!
STORGĖ. Tikra nežūsta meilė su mirtim kartu, –
Labiau išauga. Žūsta vien tik netikra.
TELEGONAS. Pirmiausia meilė liepia rūpintis savim,
Paskui tik ir kitais, jeigu likimas leis.
STORGĖ. Galėtum pasirūpint savimi dabar.
TELEGONAS. Pražudęs valdžią, pasirūpinsiu tikrai.
STORGĖ. O vargana lemtie karalių! O graži klasta!
Po išore švelnia slepi tu blogį didelį!
Ne taip ant meškerės užkimba alkana žuvis,
Pamačius jauką, ir koks nors plėšrus žvėris
Pakliūva spąstuosna, kai ieško, ką nutvert,
Kaip veržiasi, nepaisydamas kliūčių, ten žmogus,
Kur ryškiai spindi purpuras. Žinok, pamišėli,
Varguos – ramybė, spindesy – pavojai vien.
Ir kuo aukščiau kas laimės laiptais užlipa,
Tuo gali išsigandęs toks lengviau nukrist.
Ir tuo skaudžiau nelauktą nuopuolį pajus.
Jau neminiu nei baimės aš, nei rūpesčių sunkių.
TELEGONAS. Geriau tu nieko nekalbėk, nes tai nejaudina
Žmogaus, kurs valdžią pasirinko, ne kalbas.
STORGĖ. Gali valdžios garbingai siekt, blogio gana.
Teturi valdžią tas, kas gauna ją doros keliu.
Bet ką daryt, kai siekia jos niekšingais būdais?

TELEGONAS. Aš siekiu jos garbingai. STORGĖ. Jei tik nešausi tu strėlių.

TELEGONAS. Ne savo noru tai darau, senatui liepus.

STORGĖ. Net jei pats tėvas įsakytų tai daryt,

Sūnus garbingas neturėtų jam paklust.

TELEGONAS. Praradus valdžią, didelė man bus garbė.

STORGĖ. Tikėk manim, tau daug lengviau bus pasakyt,

Kodėl nuo tėvo sosto tu atsisakei,

Negu koku būdu jį sugebėjai įsigyt.

TELEGONAS. Kas tokio į lavoną šaut vardan valdžios?

STORGĖ. Beproti, net jei Tago²² tau visus turtus

Ir tai, ką Indas plukdo savo srovėje,

Ir tai, ką juosia Okeanas apimlus,

Ir tai, ką laisto Nilo vandenys gelsvi,

Ir kas speiguotos Tulės²³ guli gelmėse, –

Tau atiduotų, ir tada turėtum tu

Nekelt prieš tėvą rankos, jei esi sūnus.

TELEGONAS. Jei tu kalbi, kas tau patinka, aš – darau.

STORGĖ. Geriau žiūrėk, kas galima daryt, kas – ne.

TELEGONAS. Jei pritaria visi, vadinasi, galima.

STORGĖ. Kuo tau daugiau bus leista, tuo labiau bijok.

TELEGONAS. Tik tinginys lemties atstumtų dovanas.

STORGĖ. Lemtis nepastovi, malonių jį šykšti.

TELEGONAS. Lemtis galbūt suklysta, strėlės – niekada.

FILARCHIJA. Telegonai, kada pabaigsi tu plepėt?

Paimti valdžią reikia stengtis kuo greičiau.

TELEGONAS. Laiku įspėjai, nebedelsiu aš ilgiau.

Paduokit man strėlinę! STORGĖ. Stok, ką tu darai!

TELEGONAS. Einu į sostą. STORGĖ. Tėvas guli tam kely.

TELEGONAS. Nutilk arba prismeigsiu aš tave strėle.

1 SENATORIUS. Štai tas, kurio mums tėvas liepė saugotis.

2 SENATORIUS. Kokia žiauri širdis ir koks valdžios troškimas!

1 SENATORIUS. Nuimkite papuošalus, diržus, insignijas.

Dinarchai, atstatyk krūtinę tėvo nuogą

Prieš sūnų. DINARCHAS. Ak, nusikaltimas koks baisus!

1 SENATORIUS. Daryk, kas liepta! Kaltę prisiimsim mes, jei reiks.

STORGĖ. Nukreipk, Titanai²⁴, šviesų veidą, nusigręžk.

Neleisk pakilti dienai iš nakties gelmių.

Atsiųski tamsą, teuždengia žemę jį.

Išeik, jei dar kur nors pasaulyje yra

Vieta dievybei, kad tavų šventų akių

Baisi niekšybė neįžeistų rengiama.

Tenusigrėžia tėvas, gedintis sūnaus,

Tenusigrėžia tėvą mylintis sūnus,

Tegu nežiūri, kaip tėvo širdy ieškos

Sūnus begėdis sau leidimo karaliaut

Ir tėvo suteptus krauju skeptrus paims.

Filopatri, padėk niekšybės šios išvengt!

²² *Tagas (Tagus)* – upė Ispanijoje, Romos rašytojų vadinama „auksaneše“ (*aurifer*).

²³ *Tulė (Thule)* – fantastinė turtinga šalis Europos šiaurėje.

²⁴ *Titanas (Titan, Titanus)* – saulės dievas, tapatintas su Helijumi (*Helios*) ir Saule (*Sol*).

FILOPATRIS. Telegonai, nesiek tokiu būdu valdžios! Prašau...
TELEGONAS. Manai, kad tau turėčiau ją geriau palikt?
FILOPATRIS. Tai pasiimk ją, tik strėles aštrias į šalį mesk.
TELEGONAS. Ne taip senatas nori. FILOPATRIS. Liepkite, senatoriai,
Tėvai garbingi, vyrai garsūs, liepkite,
Kad be žudynių brolis valdžią gautų šią!
1 SENATORIUS. Karalių skirt ne tavo pareiga, sūnau,
Geriau tai daro Dievas ir lemtis gera.
FILARCHIJA. Šita strėlė atneš šiandieną tau skeptrus.
TELEGONAS. Atleiski, tėve, aš tikrai tavo sūnus.
Davei gyvybę, tad ir valdžią duot prašau.
Mane ne noras, būtinybė verčia tai daryt,
Ir ne žiauri ranka, bet įsakas senatorių.
STORGĖ. Baisus žudike, ranką savo sulaikyk,
Ten tėvas tavo, nors ir miręs, – tėvas juk!
TELEGONAS. Prisiekiu aš visiems ir, tėve, tau taip pat,
Kad nenorom ir priverstas aš tai darau.
Nelengvą karą tu, širdie, ruošies pradėt:
Kariaut pati su savimi. Ką man daryt?
Bijau, kad tėvas neatgytų ir neimtų bart.
Drąsos nustoju. Ak, kokia sunki našta
Paslėpt krūtinėj sūnų. O naktie! O neviltie!
Matyti tėvo veidą trūksta man jėgų.
Uždenk jį, Chrisofilai! 1 SENATORIUS. Ne, nedirsk uždengt.
FILARCHIJA. Tą kvailą baimę iš bailios širdies išmesk.
TELEGONAS. O, kaip lengvai sulūžo mano ši strėlė.
FILARCHIJA. Paimk stipresnę. TELEGONAS. Trūko lanko štai styga.
FILARCHIJA. Nėr ko stebėtis, buvo jau visai sena.
STORGĖ. Blogi ženklai, matau, nejaudina tavęs.
Ar nesiliausi daręs šią niekšybę tu?
Ar nebijai užrūstint lemtį ir dievus?
Ar kad strėlė nepersmeigtų tavęs paties?
Ar kad netrenktų žaibas iš šviesaus dangaus?
Kad neprasmegtum tiesiai Stikso prarajon?
Ar tęsi? Baimė nesulaiko jau tavęs?
Ateikit, Eumenidės²⁵, iš juodos nakties,
Gyvatėm galvas apsijuosusios – baisu! –
Sieringoj rankoj nešdamos ugnies deglus
Ir sukdamos botagą – keršto įrankį.
Tik čia vieta jums tinkamiausia būt, tik čia!
TELEGONAS. Nesuprantu, kokia nelaimė širdį slegia man.
Nusilpusi kairė vos gali lanką išlaikyt,
O dešinė virpėdama nediršta stygos tempt,
Ir pats aš tėvo daug labiau nei kada nors bijau.
FILARCHIJA. Anoji burtininkė gieda giesmę baugiąją.
Tu jos nepaisyk – burtus išsklaidys strėlė.
STORGĖ. Sustok, dar nevēlu garbingai kelią tęst.
Piktadarybę rengiantis nekaltas bus,

²⁵ *Eumenidės* (gr. „palankiosios“) – taip eufemistiškai buvo vadinamos keršto deivės Furijos.

Jeigu niekšingų norų pats atsisakys.
TELEGONAS. Dar pagalvoti šiek tiek leisti man prašau.
FILARCHIJA. Jau viskas atlikta, strėles bandei iššaut,
Sukliudė atsitiktinumas, jei bijai
Nusikaltimo, kaltas jau vis vien esi,
Tai tęsk garbingai darbą, drąsiai, nedvejok.
Jo neatlikęs, tu prarasi valdžią ir skeptrus.
Seniai tau priskiria visi, ko vengi tu.
Galvok apie valstybę ir nesibijok!
TELEGONAS. Ko dar delsiu, jei burtas mestas jau?
Tai, kas saugu, pavirsta kartais pražūtim:
Drąsiems dažniausiai viskas baigiasi gerai,
O blogis grįžta pas bloguosius, aš manau.
Garbingi kartais būna ir blogi darbai.
Tad lėki, strėle, ir daryk, kas skirta tau!
FILARCHIJA. Pačioj širdy įstrigo iššauta strėlė.
Jei to dar maža, dantimis draskyk ir plėšk
Lavoną tėvo. Žvėrys bijo tai daryt,
O tu tam ryžaisi, manau, vardan valdžios.
TELEGONAS. O, koks siaubingas kelias veda mus į ją,
Ir jau imu gailėtis to, ką padariau.
Bet kas man lieka, kai kaltė akivaizdi.
Juk padariau tai, kas atrodė man tiesa.
Ir koks teisėjas gali kaltę šią atleisti,
Jei pats save smerki? Nekaltas tas yra,
Kas jaučiasi ramus, net kai nusideda.
Tai, ko jūs prašėte, senatoriai, įvykdyta.
1 SENATORIUS. Žiūrėkime, kaip brolis elgsis, ką darys.
TELEGONAS. Jei strėlę jis įsmeigs giliau, prarasiu aš
Ne tiktai valdžią, bet ir šitą dešinę.
STORGĖ. O teisingasis vertintojau poelgių visų!
Kodėl gi kantriai leidi bloga taip ilgai daryt?
Kodėl nedorėlio ranka kerštinga nebaudi?
Kodėl dienos neuždengi tamsia naktim?
Kodėl liepsna tava neperskrodžia dangaus?
Kodėl begėdis žmogžudys dar gyvas vis?
Sviesk baisų žaibą, koku gigantus kadais
Sutriuškina. Štai, prieš tave piktadarys.
O, koks bausis smukimas giminės kilnios!
Visiems parodei išsigimėlis esąs,
Sūnaus nevertas vardo, apsimetėlis...
Tu – tėvo priešas, pagalvok ką padarei!
Eik į pasaulio kraštą, pas žiaurius skitus,
Jei žemė apskritai sutiks tave laikyt.
Neteršk mūs karalystės, išgama bausis!
O, kiek apgaulės slypi tavo širdyje!
Ir kaip netikra tai, kas matosi viršuj,
Blogas mintis slėpei po išvaizda gražia.
Štai tas, kuris visiems aplinkui skelbėsi
Esąs sūnus širdingas tėvo, o dabar – bausiu!

Lavoną tėvo drasko ir turbūt taip pat
Be gailesčio nudobtu motiną, jei ji
Neduotų skeptro. O dievai, ar dar ilgai
Šią begėdystę kešite? Težūna jis,
Ir nors pasiektum patį žemės pakraštį,
Nors pereitum kraštus, karščiu išdegintus,
Arba paliktum už savęs Borėją²⁶ rūstųjį,
Žiauriosios Tisifonės nepalčiau ranka
Kerštinga persekiot tavęs ir ugnimi kankint.
Ir kai prie vaišių stalo atsisėsi tu,
Matysi, kaip nuo tėvo kraujo jos paraus.
Ir kai saldžių klausysies muzikos garsų,
Apuoko balsas ausyse skambės sykiu.
Vienatvės trokši minioje, ir atvirkščiai,
Vienatvėje ieškosi artimų žmonių,
Ir miegas niekad neužmerks tavų akių:
Baugins šešėlis tėvo, perverto strėle.
Ir tai bus tau bausmė didžiausia ir sunki;
Baisus graužimas sąžinės nubaus tave.
Viena žaizda jau žioji tėvo širdyje.
Einu, uždrausiu, jei norės antrasis šaut.
FILARCHIJA. Filopatri, tavasis brolis darbą deramą
Padarė; jei esi protingas, ir karališka
Dvasia tava, jei prigimties geros esi,
Skubėk, jei brolio pralenktas nenori būt!
Gali pralenkti jį ar būti jam lygus.
Kilmingu tapti ar kitam pavydinčiu.
Daryk kaip brolis darė, strėlę aštrią šauk,
Nuspręsk, ar tarnas, ar valdovas nori būt.
STORGĖ. Nesiklausyk, jaunuoli, melo šio aiškaus,
Atmink tėvą; vos tik skeptrą gausi tu,
Pavirsi žmogžudžiu, krauju rankas sutepusiu.
Geriau būk doras nei karalium stenkis tapt.
Galiu tave aš garsų ir turtingą padaryt,
O kas svarbiausia, ir nekaltą, tad pagalvok.
FILOPATRIS. Ar dar lig šiolei tėvas bijosi manęs?
Teduoda kardą man čionai kas nors greičiau,
O galbūt šiuose rūmuos budelis yra?
Štai, aš tiesiu abi rankas, tegu jas nukerta!
Kur tu, manasis broli, toks užgrūdintas?
Didesnį darbą padarei, mažesnį baik!
Mane geriau tu sunaikink, negu sužeisiu aš
Dar kartą tėvą! Tu gali saugus valdyt,
Tiktai palaidok tėvą; aš šitas rankas
Švarias išsaugosiu, nors duotų man visus
Turtus pasaulio už šį šlykštų poelgį!
FILARCHIJA. Telegonai, neabejok, kad jau turi
Skeptrus, nes šis nedrįs ranka strėlės paliest.

²⁶ Borėjas (*Boreas*) – gr. šiaurės vėjas (lot. *Akvilonas*).

Vidun eik ir rūbus šituos bjaurius padėk.

Vertais karaliaus sosto rengtis jau gali.

TELEGONAS. Senatoriai, aš laukt ilgai neketinu.

1 SENATORIUS. Jei nori, eik laukan: pašauksim, kai reikės.

TELEGONAS. Tu, Chrisofilai, lik ir, kai manęs prireiks,

Pašauk! CHRISOFILAS. Bus padaryta, pone, kaip liepei.

1 SENATORIUS. Ar abejojam dar, kas vertas valdžią gaut?

2 SENATORIUS. Abu vienodai aiškūs, bet dar raginam.

1 SENATORIUS. Filopatri, strėles imk, laukia sostas juk.

FILOPATRIS. Norėčiau, kad audringas vėjo sukūrys

Mane nuneštų ten, kur amžina naktis,

Kad tik nereiktų tų žiaurių balsų klausyt.

Tegu juoda ir neįžvelgiama tamsa

Uždengia žemę, kad baisaus šio reginio

Nebematyčiau. Siaubas stingdo širdį man,

Kada žiūriu į tėvą, kito rankos sužeistą.

Nejau turiu sava ranka nenorinčia

Paleisti strėlę? Užsimerkęs taikyti

Į tėvo širdį? Ir darkart sužeisti jį?

Pakilki, vėjau, ir mane nuneški ten,

Kur nei akims, nei širdžiai nieko nėra baisaus!

Nunešk bet kur, kad tik nereiktų būti čia.

Kokie čia žmonės, karalystė, papročiai?

Kokie piliečiai? Kokie jų darbai? Namai?

Argi tai žmonės, jei lavonus draskė jie

Ar drįsdavo savuos namuos žudyti svečius²⁷?

Ir šėrė arklius kruvina žmonių mėsa²⁸?

Galbūt Tiestas rengia Spartoj puotą vėl?

O Lemno vyrai griaua santuokos ryšius²⁹?

Gal Tėbai ir Korintas dar nesutepti³⁰?

Gal trūksta žemėj dar kokios baisios kaltės?

Gal ruošia Tartaras kokias naujas bausmes?

Maldauju leisti jas išpirkt sava mirtim,

Kad nereiktų tėvo mirusio įžeist!

Tai man baisiau nei šimtą Tartarų iškęst!

Dar teberodot tėvo širdį prieš mane,

Kad persmeigčiau ją? Žiaurūs žmonės, aš manau,

Kad jūsų širdys nusipelno to labiau,

Nes jos sumanė tuos baisius paliepimus!

Palikite mane, senatoriai – kitur

Ieškokite, gal rasite pamišėlį!

Argi kas nors sutiktų būt karaliumi

Pas tuos, kurie kitam tokie beširdiški?

²⁷ *Ar drįsdavo savuos namuos žudyti svečius* – iš antikinės literatūros žinoma tokį įprotį turėjus mitinį Egipto karalių Busyrą (*Apollod.* 2, 5,11).

²⁸ *Ir šėrė arklius kruvina žmonių mėsa* – pasakojama, jog taip darė bistonų (trakų genties) karalius Diomedas (*Apollod.* 2, 5,8). Beje, jis nesietinas su Homero *Iliadoje* minimu Diomedu.

²⁹ Primenamas antikine tradicija paremtas pasakojimas apie tai, kad kartą Lemno salos vyrai pažeidė santuokos ištikimybę su trakų belaisvėmis, o jų žmonos tuos vyrus nužudė.

³⁰ Tėbai primena Oidipo nusikaltimą, sukėlusį broliųžudišką Eteoklio ir Polineiko karą; Korintas suteptas Jasono žmonos Medėjos nusikaltimu (vaikų nužudymu).

Telegonas įsakymą įvykdė jau.
Koks jis, aš nežinau, bet toks nenoriu būt.
Esu žmogus, o Timolajus – tėvas man.
Turėkit tą, kuris mielai paliepimus
Išpildo jūsų, duokit jam valdžios skeptrus!
Žiaurusis broli ir žiauresnis dar sūnau,
Tu man – ne brolis, tėvui mūsų – ne sūnus!
Tu – mano priešas, tėvo – budelis esi!
Ar negalėjai, tėvo nežalodamas,
Parodyt mums, kad tikras išgama esi?
Jau tikime, kad iš savos širdies seniai
Ištūmei tėvą, ir atrodė tau visad,
Kad jo gyvenimas ilgiausias iš visų.
Karaliūm troškai būti, o ne jo sūnum –
Net ne žmogum, ir tiktai tėvas kliudė tau!
Ir štai dabar, bijodamas prarast skeptrus,
Strėlių griebėsi dešine godžia ranka
Ir kūną tėvo, dar nespėjusį atšalt,
Tu pervėrei – nebuvo duota tau suklyst.
Dabar bijai tik vieno: kad nešaučiau aš.
Valdyk, nedorėli, valdyk ir rankoj niekšiškoj
Skeptrus, per kraują išplėštus, laikyk tvirtai!
Nukreips dar Dievas savo strėlę į tave –
Anksčiau arba vėliau tu būsi nubaustas.
Manęs nesibijok – net jei prašytum tu,
Nebūsiu tavo bendrininkas valdžioje.
Eik, pasiimk skeptrus, už tėvo žaizdą tekusius!
Ko taip ilgai delsi, dar kas atims tau juos?!
Karūną dėkis ir karaliaus sostan sėsk!
O aš, netekęs visko, vargšas, tremtinys,
Einu, apglėbsiu tėvo palaikus darsyk.
Brangiausias tėve, kas paleido strėlę šią?
Iš kokio mūsų kruvinas grįžti nūnai?
Kada dvasia paliko kūną tavo, matėme.
Tai kas jį sužeidė, kai miręs jau buvai?
Su kuo pradėjai karą, būdamas mirties glėby?
Gerai, kad šito nežinai (jei iš tiesų
To nežinai), o aš savom akim mačiau
Nedoro priešo tūžmastį nirtingąją.
Tai jis, tai jis, Telegonas, be reikalo
Tavuoju sūnumi laikytas, buvo priešas tau;
Jisai atvėrė šitą žaizdą, niekšiškai
Visų akivaizdoje pervėręs strėle! Kodėl?
Nes per lėtai užleidi sostą jam.
Kam ašarų pakaks apverkti mus vertai –
Mane ir jį, ir tavo kūną sužeistą?
Kad čia guli ne kaip karalius – kaip vagis –
Išniekintas. Ar čia tas veidas ir karališka
Didybė?! Čia šita širdis, kur aš dažnai
Glaudžiaus dar vaikas?! Čia tas kaklas, ant kurio

Pakibdavau, apvijęs rankomis tvirtai?!
Ak, nedėkinga ir beširdiška našta!
Už tavo gera atsimoku aš blogu.
Kodėl, kvailys, nepuoliau brolio ir iš jo
Strėlių, tavin nutaikytų, neatėmiau?
Kodėl savuoju kūnu aš tavęs neuždengiau,
Kad liktų manyje strėlė įsmigusi?
Arba kad mano kraujas vietoj tavo lietuši?
Nors praėity buvau bailys ir neprotingas aš,
Daugiau toksai nebūsiu ir neleisiu, kad
Tave kas nors dar kartą drįstų sužaloti
O jei tėvynę ir namus reikės palikt,
Visiems sakysiu, kaip tapau aš tremtiniu!
1 SENATORIUS. Ar dar sėdėsime? Eikime visi greičiau
Ir sūnų tėvo sostan pasodinkime!
FILOPATRIS. Kur einate? Tegu nebando niekas man
Atimti tėvo, pats aš jį palaidosiu!
Sustokite vardan jo nelaimingosios vėlės!
Nenubaustas nė vienas neprieis artyn.
2 SENATORIUS. Netruksta mums nei ginklų, nei karalių, bet
Mes nešam tau ne smurtą, o garbingus titulus.
Greičiau eik ir į tėvo sostą sėsk, sūnau!
FILOPATRIS. Pamišo jie ar tyčiojasi iš manęs?
1 SENATORIUS. Ar negirdi? FILOPATRIS. O ką? 2 SENATORIUS. Darsyk sakau tau, eik,
Užimki sostą. FILOPATRIS. Ar sapnuoju aš, ar ką?
1 SENATORIUS. Ne sapnas tai, o visiškai tikra tiesa.
FILOPATRIS. Kai nusibos gyventi, imsiu siekti sosto aš.
1 SENATORIUS. Nurimk, nesibijok ir valdžią imk.
FILOPATRIS. Šalin sau eikit! 2 SENATORIUS. Gal reikės priverst tave?
FILOPATRIS. Ne aš paleidau strėlę nedora ranka.
Yra juk kitas, jūsų liepimus baisius įvykdęs; jį tad sostan ir sodinkite.
1 SENATORIUS. Visi tavęs vieningai prašo. FILOPATRIS. Bet kodėl?
Aš jūsų neklausiau ir nedariau, ką liepėte.
1 SENATORIUS. Puikiausiai padarei. FILOPATRIS. Aš tėvo neliečiau.
1 SENATORIUS. Tu tėvo širdį palietei giliau nei brolis.
FILOPATRIS. O varge, net minties tokios nebuvo man!
Kodėl begėdiškai dabar šmeiži mane ?
Prisiekiu šiuo dangum, šia saule, šia diena,
Kad savo rankoj neturėjau aš strėlės.
1 SENATORIUS. Mes patys matėm, mums gali neaiškinti.
FILOPATRIS. Ar jie girti, ar aš iš proto išėjau?
Mane Telegonu jie laiko. Kaip baisu!
1 SENATORIUS. Neversk mūs laukti. FILOPATRIS. Kam sakai? 1 SENATORIUS.
Tau. FILOPATRIS. O kas aš?
1 SENATORIUS. Kas tu? Filopatris. FILOPATRIS. Ir tėvą aš liečiau?
1 SENATORIUS. Į gera tai išėjo tau ir mums visiems.
Todėl daryk, kas liepta: tėvo sostan sėsk.
FILOPATRIS. Ir vėl tas pats: sapnuoju aš ar pamišau?
1 SENATORIUS. Neversk mūs laukti, aš gražiai prašau tavęs.
FILOPATRIS. Nesėsiu sostan, jei tiesa, ką tu sakai,

1 SENATORIUS. Priversim. FILOPATRIS. Veltui gauti jį sutikčiau aš,
Tačiau nenoriu pirkti nusikaltimu,
To nenusipelniau ir nedaviau dingsties.

1 SENATORIUS. Daugiau nei reikia. FILOPATRIS. Aš gi jūsų neklausiau,
Nepritariau jums ir dabar nepritariu!

Švarias rankas turiu. 1 SENATORIUS. Geriau daryk, kas liepiama.

FILOPATRIS. Dorybe, Teisingume, jus prašau ateiti čia!

1 SENATORIUS. Esi išaukštintas, tad tėvo sostan sėsk.

FILOPATRIS. Žiūriu, kokių likimas pokštų dar iškrės,

1 SENATORIUS. Ne laikas pokštams čia ir ne vieta.

Rimti dalykai daromi rimtų žmonių –

Ir skaičius jų, ir amžius pagarbos verti.

Karalius tu, Filopatri, garbė dievams;

Taip burtai lėmė ir tokia dievų valia.

Tu klausi, kaip tai atsitiko? Atsakau.

Kai tavo tėvui darės vis sunkiau kvėpuot,

Krūtinė jam dažnai kilnojos, duso jis,

Ir jau vilties jokios nebuvo jam gyvent,

Paklaustas, ką paskirtų jis iš abiejų sūnų,

Kuris jam rodos tinkamas karaliūm būt,

Pasakė ir parašė mums sava ranka,

Kad būtų tas, kuris į širdį jo nešaus.

Nešk čia, Dinarchai, raštą ir parodyk mums.

Štai žinomas tau antspaudas ir parašas.

Kadangi tėvo širdį palietė giliai

Ne paleista strėlė, o tavo meilė – teisėtai

Tau tėvo sostą duodame, nustok bijot.

Maniesiems žodžiams tuoj visi pritars balsu.

SENATORIAI. Filopatrij mes skelbiame karaliūmi!

FILOPATRIS. Net negalvojau apie tai,

senatoriai. Tokia baigtis visus pralenkia lūkesčius.

Nors skausmas man neleidžia džiaugtis tinkamai

Baigtim šia nelaukta, bet jį palengvina

Dievų gera valia ir palankumas jūs,

Tik rūpi man, ar būsiu vertas jų tikrai,

Tačiau nedora sostan sėst, kol tėvas čia

Tebeguli. Garbingai jį pirma palaidokim!

DINARCHAS. Ateik, šaukly, ir skelbk visiems, kiek tik gali:

Filopatrius karaliūmi jau išrinktas

Ir tuoj inauguraciją jo švęsime.

ŠAUKLYS. Ateikite, ateikite, gyventojai.

Maži ir dideli, kilmingi, paprasti!

Klausykite manęs, gerai klausykite:

Tik ką visų senatorių vienu balsu

Karaliūsi išrinktas. Kas jis? – Filopatrius!

LIAUDIS. Valio Filopatriui, valio, tevaldo jis!

ŠAUKLYS. Ateikite arčiau, visi klausykite:

Šiandieną trečią valandą Filopatrius

Karaliūsi iškilmingai bus įšventintas.

Dabar gi palaikai karaliaus mirusio

Bus laidojami. Eikite, raudokite,
Paskui naujam karaliui ploti ruoškitės.

TREČIAS CHORAS

O kilnus jaunuoli, o jaunystės žiede,
Kodėl taip mėgsti tai, kas atneša tau gėdą?
Kodėl taip rūpi auksas, akmenys brangieji,
Kodėl rūbus sidabro gijom siuvinėji?
Kas tau iš to, kad rūbai auksu išdabinti?
Jei širdyje keroja šlykščios, žiaurios mintys?
Tas vėjais laiką leidžia, kas per dieną naktį
Vien tik savuoju kūnu rūpintis įpratęs.
O kas vidinį grožį savyje sukūrė,
Tas išorės grožybių pernelyg nežiūri.
Nes tas gražumas, kurs papuošia viršų,
Greit pasibaigia, greitai pasimiršta.
Tiktai dorybė žmogų iš tiesų dabina,
Ji – grožio ir kilnios širdies šaltinis.
Dorybei nė menkiausios puošmenos nereikia,
Jinai savaimė traukia, žavi ir paveikia.
Kur gaut dorybę? Kaip ją įsigyti?
Ją galim paveldėti ir išsiugdyti
Juk kas nuo pat vaikystės stengias būti geras,
Toksai iš tikro veikia pasidaro.
Jis gauna turtą tokį, kokio šiam pasauly
Nieks neatims – pavojai, gaisras ar apgaulė.
Net ir mirtis negali žmogui jo atimti,
Su savimi į kapą leista jį paimti.
Štai ta graži dorybė – giminę išgarsinti,
Išmintimi, ne turtais sau pelnyti garbę,
Net laimėj neprarasti nuovokos ir proto.
Vilioniems, ydoms ir aistroms nepasiduoti.
Štai tavo auksas, rūbai, brangenybės.
Juk visas tavo turtas – tai dorybės:
Moksle – sumanumas, iškalboje – grožis,
Teisingumas – valdant, išmintis – paguodžiant,
Pamaldumas, protas, pagarba, kuklumas,
Sąžinė, garbė ir prakilnus orumas.
Visa tai turėti te kiekvienas stengias.
Tegu dorybių siekia, nedorybių – vengia.

KETVIRTAS VEIKSMAS

TELEGONAS, DINARCHAS, EUTICHAS, NEOFORAS

TELEGONAS. Čia reikia būti, kol senatoriai pašauks
Ir tėvo sostą paprašys mane užimt.
Eik, Chrisofilai, gal jau šaukia, pažiūrėk!
Palauk, beproti, kur tu bėgi, kas yra?

Kodėl taip vengi į akis man pažiūrėt?

EUTICHAS. Iš džiaugsmo galbūt nebevaldo jis savęs.

Manau, kad viskas vyksta taip, kaip nori tu.

TELEGONAS. Matau, Dinarchas eina čia iš kurijos.

Matyt, praneš jis laukimą žinią pagaliau.

DINARCHAS. Telegonai, tvirtai sutik nelaimės tu!

TELEGONAS. Kokias nelaimės tu gali dabar pranešt?

DINARCHAS. Nelaimės – tau. TELEGONAS. Gal tėvas atsigavo vėl?

DINARCHAS. Gerai tai būtų; aš gi bloga skelbiu tau.

TELEGONAS. Už šitą žinią blogesnės nebūtų man.

DINARCHAS. Gal jos norėsi, kai išgirsi žinią šią.

TELEGONAS. Kas atsitiko? DINARCHAS. Aš bijau net pasakyti.

TELEGONAS. Gal brolis strėlę įsmeigė arčiau širdies

Negyvo tėvo. DINARCHAS. Ne, nešovė jis visai.

TELEGONAS. Tai kas yra? DINARCHAS. Ak, kaip sunku man!

TELEGONAS. Nebedelsk,

Mana širdis pajėgs pakelti sunkumus.

Greičiau sakyk, nes daug sunkesnė nežinia!

DINARCHAS. O vargšas tu, skeptrus ir sostą pražudei!

TELEGONAS. Negali jie pražūt pirma, nei žūsiu as.

Nežuvo juk senatas, miestas, kurija.

DINARCHAS. Šitie sveiki, pražuvo tikrai skeptrai tau.

TELEGONAS. Šituos susigrąžinsiu aš be vargo tuoj.

Tu eik šalin, nėra kada tuščiai juokaut.

Geriau sakyk, kas dedas kurijoje dabar!

DINARCHAS. Jau pasakiau, ar nori tai darsyk išgirst?

TELEGONAS. Juokinga tai, ką pasakei, nenoriu aš

To nei girdėt, nei tau sakyt yra prasmės.

DINARCHAS. Deja, tik tai galiu tau šimtąkart kartot.

TELEGONAS. Norėčiau aš ką nors geresnio sužinot.

DINARCHAS. Gali norėt, bet aš pranešti negaliu.

TELEGONAS. Štai, Neoforas. Jis gal nenorės juokaut.

Sakyk, kas naujo, Neoforai, gero kas?

NEOFORAS. Norėčiau iš dievų ką nors geresnio gaut.

TELEGONAS. Ne ko tu nori, bet kas kurijoje – pranešk.

NEOFORAS. Ar tu dar nežinai? TELEGONAS. Ne, nežinau, sakyk.

NEOFORAS. Žiaurios lemties prašaisi; priešams ji taviems

Labiau pritiktų. TELEGONAS. Netuščiažodžiauk, sakyk!

NEOFORAS. Geriau norėk nesužinoti, ką dabar skubi išgirst!

TELEGONAS. Nesibijok, širdis manoji blogį sugebės įveikt.

NEOFORAS. Kokiu mane tu pranašu darai, lemtie?

TELEGONAS. Delsimas blogį didina, greičiau kalbėk.

NEOFORAS. Kitam karaliui skeptrai jau atiduoti!

TELEGONAS. Tu nejuokauk. NEOFORAS. Aš kuo rimčiausiai tau sakau.

Šis įvykis neleidžia išgalvot juokų.

Jei daugel metų tu tikėjai manimi,

Tai nėra dabar neabejok! Dinarchas štai,

Kuris geriausiai gali viską tau pranešt.

TELEGONAS. Dinarchai, jei tavo širdy bent kiek yra

Senos draugystės, jeigu dar atsimeni,

Kiek kartų man pagalbą siūlei, jei prireiks,
Sakyk, ar iš tiesų skeptrus kažkas man išplėšė?
DINARCHAS. Taip, tai tiesa, tikėk mana ištikimybe,
Kurią įrodžiau tau darbais garbingais aš.
TELEGONAS. Kas buvo toks drąsus, o gal pamišėlis,
Kuris išdrįso būti mano varžovu
Ir liesti tai, ką aš norėjau gauti ?
DINARCHAS. Juk moki tu, kas atimta, susigrąžinti.
TELEGONAS. Ne tik iš rankų, iš širdies išplėšiu pats,
Tiktai greičiau man pasakyki, kas jisai.
DINARCHAS. Tai tas, kuriam tu griežtas negalėsi būt.
TELEGONAS. Reikės galėti, nežadu ilgai aš delst.
DINARCHAS. Tu nieko jam nepadarysi, nes pakenksi sau:
Abu jus prigimtis sujungė ryšiais artimais.
TELEGONAS. Tai galbūt brolis paėmė valdžios skeptrus?
DINARCHAS. Tikrai jisai, Filopatris. TELEGONAS. O vargas man!
Ką aš darau? Sapnuoju ar tikrai girdžiu?
Kur aš? Kas aš? To nežinau! Tiktai jaučiu,
Kad pražuvau. Bijoju to nuo pat pradžių,
Kai tik panorau tėvo sostą aš užimt.
Tada jau nujautė širdis, kada jisai
Balsu ir veidu apsimesdamas kilniu,
Man matant, strėlę atsisakė net paliest,
Tačiau vos nuėjau, klasta atsiskleidė.
Ak, kaip vėlai sunkioj nelaimėj mokausi.
Kodėl dievai neleido gimti man vienam
Ir tapt karalium? Kaip blogai yra turėti brolių!
Kodėl likimas man toksai nepalankus?
Nemielas man gyvenimas, dienos šviesa,
Ano gyvybė tapo man pačiam mirtim.
Kodėl, beprotis, negalėjau aš lemties
Pakeist ir vienas sosto įpėdiniu likt?
Kvailys, anam gyvenant, ketinau saugus valdyt.
Dora apsimestinė, liūdnas veidas, ašaros,
Ištūmė baimę iš manos širdies, įtikino.
O broli apgaulingas, nė vienos dienos
Tu nevaldysi, aš atskleisiu tuoj tavas
Klastas; tegu pasaulis visas pamatys,
Jog ne tiktai Mikėnai ir ne Tėbai vien
Krauju aplaistyti, bet kraujas mudviejų
Pralietas bus! Aš žūsiu su tavim, jei reiks!
DINARCHAS. Kam grasini tu? TELEGONAS. Klastai. DINARCHAS. Bet jokios klastos
Filopatris nesigriebė šitoj byloj.
TELEGONAS. Jeigu viešai jis atsisakė strėlę šaut,
O paslapčiom iššovė – ar tai ne klasta?
DINARCHAS. Nešovė jis strėlės, aš jau sakiau pirma.
TELEGONAS. Tai kaipgi valdžią gavo? DINARCHAS. Kaip tik dėl to.
Nes kai senatoriai pamatė, kad nieku būdu
Jo neprivers į tėvą šauti, kad jisai
Tik rauda, tėvą apkabinęs, ir geriau

Sutinka mirti nei išpildyt liepimus,
Staiga vienu balsu pradėjo jie sakyti:
„Filopatris karalius tebūnie!“ – Ir jį
Pakėlė gulintį nuo žemės ir bendrai
Kartojo vis vienu balsu: „Karalius tu!
Filopatri, karalius mūsų tu esi!
Gyvenk, valdyk daug metų ir laimingas būk!“
Atsisakyt jis bandė, priešinos rimtai,
Bet pagaliau sutiko, įkalbėtas jų.
Šauklys ką tik šią žinią pranešė visiems,
Ir liaudis plojo, savo džiaugsmą reikšdama.
TELEGONAS. Ak, išdavikai, išdavikai! Šen, tarnai,
Ginklus paimkit, bėkit čion visi greičiau.
Ginkluotą būrį manąjį atveskite!
DINARCHAS. Širdies įpykintos staigias aistras valdyk!
TELEGONAS. Pražuvome, tiesos pasauly nebėra,
Švenčiausios sutartys pažeidžiamos lengvai,
Nėra tikėjimo, saugumo, vien klasta aplink!
DINARCHAS. Sustok trumpam ir vieną reikalą suprask.
TELEGONAS. Jau supratau, dabar ginklu jau reikia spręst!
DINARCHAS. Karo lemtis visad neaiški, neskubėk
Ir į pavojų paskubom savęs nestumk.
TELEGONAS. Kovot su Tartaru galėčiau už tokias skriaudas.
DINARCHAS. Pirmiau jų kaltininką sužinok, tada kovok!
TELEGONAS. Gal tu mane pamišėliu tikru laikai ?
Jie liepė peršauti mums tėvą strėlėmis,
Žadėdami tam sostą, kas arčiau širdies
Pataikys. Ir kai aš į pačią širdį įsmeigiau,
Anas, vilties netekęs pasivyti mane,
Raudojo apsimetęs mylinčiu sūnum.
Ir būtent jam – nenusipelnusiam – skeptrus
Atidavė, kaip tu sakei. Ar čia nėra
Klastos, apgaulės, priešiško pagaliau?
Jeigu reikėjo verkti, tai kodėl viešai
Nereikalavo to? Tie apsimetėliai
Vienam pakenkt norėjo, o kitam padėt!
Nes jei anas pataikęs būtų taip, kaip reik,
Jie mano šūvio būt nepaisę, aš žinau,
Ir ašaros gaudžiausios nepadėtų man.
Tai kas galėtų neatkeršyti už tai?
Kol būsiu gyvas, neatleisiu tos skriaudos!
DINARCHAS. Sunku per daug sujaudintą ir pykstantį
Įtikint žmogų. TELEGONAS. Nes per daug sunki skriauda!
DINARCHAS. Bet paklausyk. Nenoriu aš uždrausti tau
Už skriaudą keršyti. Noriu tik parodyti
Iš kur ji kilo, kam turi tu keršyti.
TELEGONAS. Manai, kad nežinau, kas nusikalto man?
DINARCHAS. Na, kas? TELEGONAS. Kuris man duotą žodį pažeidė.
DINARCHAS. Pažeisti žodį gali tas, kas davė pažadą.
TELEGONAS. Senatoriai man davė apgaulingus pažadus.

DINARCHAS. Ne jie. TELEGONAS. Tai kas? DINARCHAS. Kuo skųstis negalėsi tu!

TELEGONAS. Nubaust galėsiu. DINARCHAS. Jau yra jis nubaustas.

Tai padarei paleisdamas į širdį strėlę jam.

TELEGONAS. Nejaugi tėvas sugalvojo visa tai?

DINARCHAS. Taip, jis. TELEGONAS. Iš kur žinai? DINARCHAS. Mačiau raštus,

Paties jo parašytus, antspaudu sutvirtintus.

Iš jų senatas būdą šį ir paėmė.

TELEGONAS. Kodėl, žiaurusis tėve, taip manęs neapkentei,

Kad leidai man šį baisų darbą padaryt?

Kodėl buvai nusprendęs pražudyt mane

Ir man nežinant klastą šitokią ruošei?

Ar negalėjai pražudyt manęs kitaip?

Jei atvirai paskyręs būtum sostą tam,

Kuris labiau patiko, prisiekiu dievais,

Nebūčiau kliudęs ir ramiau pakėlęs tai,

Negu dabar apgaulę aš turiu pakelt.

DINARCHAS. Baik šmeižti savo tėvą gerąjį, nutilk!

Ne jis valdžios skeptrus tau atėmė klasta.

Kalta tavoji perdėta aistra valdyt.

Mylėjo tėvas jus abu vienodai ir

Nerodė neapykantos kuriam vienam.

Tikėjosi jis valdžią jums abiem palikt,

Tačiau matydamas, kad tai jam nepavyks,

Senatorių paklaustas, kas iš judviejų

Valdyti tinkamesnis, nepasiūlė nieko pats,

Iš jūsų būdo liepdamas patiems nuspręst:

Kurio jis teisingesnis ir doresnis bus

Ir pagarbą didesnę tėvui kas parodys,

Tas skeptrą tegu gauna, o kuris išdrįs

Vardan valdžios į tėvą savo šaut,

Tas žmogžudys – tegu valdžios negaus.

To nežinojote abu – nei tu, nei brolis.

Tačiau tasai, švelnaus ir gero būdo,

Aukščiau už valdžią tėvo meilę kėlė,

O tu, pagautas valdymo troškimo,

Ištūmei tėvą iš širdies bejausmės

Ir valdžią pražudei, kurios tikėjais.

TELEGONAS. Dabar tikrai jau pražuvau, ak, vargas man!

Eikit šalin, nenoriu nieko aš matyt –

Sunki nelaimė stovi mano akyse.

Eikit šalin, o jei ne, priversiu kardų jus –

Įžeidus tėvą, nieko švento man nėra.

O skausme, o nelaime! Kaip baisu, bjauru!

Filopatris jau valdžią turi, pritariant visiems.

Telegonas neteko jos šlykščiu šūviu.

Žuvau! – Ką man daryti? Ką nuspręst skubiai?

Ryžtinga būk, širdie, nėra kada dvejot.

Ir vieną iš dviejų blogybių pasirink –

Ar valdžią atiduot, ar žūt narsia mirtim.

Gyventi be valdžios? Už mirtį tai blogiau! –

Numirti neatkeršijus? Didžiausia tai kaltė! –
Tylėti ir likimo našta kantriai nešt?
Ak, ką daryt? Tu – silpnadvasis ir bailys.
Tau matant ir gyvenant kitas karaliaus?
Neleisk to, kardą griebk, pakviesk karius!
Pulk brolių, kuriją, senatą, rūmus šiuos
Griauk, versk, žudyki viską tu aplink save.
Eik ir lavoną tėvo iš kapų iškask,
Pasotink širdį, keršto apimtą aistros!
Daryk! Te vieną baisų darbą kitas seks! –
Ak, ką darau? Kodėl nelaimėn vėl veržiuos?
Beproti, nežinai, kokia kančia tave užgrius!
Nekaltas tėvas juk, nei brolis, nei senatoriai.
Tą baisų įniršį pats prieš save atgręžk.
Tavoj širdy kaltė, pražudžiusi tave.
Į ją ginklus, piktumą, įniršį nukreipk.
Ak, negirdėta mano pražūties kaltė!
Pats savo rankom, vargšas, pražudžiau save!
Net ir didžiausiose nelaimėse visad
Paguoda lieka, galimybė pasiskųst.
O man skaudus likimas išplėšė ir tai,
Esu lyg miręs, ir nekaltas nieks dėl to.
Jeigu atkeršyti norėčiau, prieš save
Pakelti ginklą reiktų ir nukreipt strėles,
Nes aš esu visų nelaimių šių kaltė.
Ar dar ilgai aš džiaugsiuos šia dienos šviesa?
O ne, jau visa, kas geriausia, praradau:
Karaliaus valdžią, tėvą, brolių, pagarbą,
Pridėk dar meilę, liks viena tik nedora
Manoji siela! Kas man viską atėmė?
Tarnai, strėles paleiskit į šią galvą baisiąją,
Uolom užverskit, sunaikinkit gėdą šią!
Kur jūs? Jei man ištikimi – aš jus valdau,
Jei priešas – iškviečiu kovon, jei ponas, įsakau –
Valstybę savo išvalykit! – Traukiatės?
Atneškite strėlę man, kuria aš tėvą peršoviau! –
Kur tu, išniekintasis tėve, kur dabar esi?
Atsiųsk man bausmę, savo kaltę leisk išpirkt!
Kur tu, žiaurus teisėjau, Tartaro gilaus?
Atverk nakties tamsiosios gelmę ir mane
Tenai palaidok, nes už savo nuodėmę
Tik ten man būti – Stikso aš gyventojas!
Tai ko dar žemėje delsiu, kalčių tiek slegiamas?!
Piktadarybė, gėda, skurdas, gailestis
Akis man bado, kur tiktai bepažvelgiu.
Net skitas, kruvinas puotas įpratęs ruoš,
Arba tironas, mirčiai pasmerktus verčias
Kentėti baisiai, negalėtų neapverkt
Dalios manosios!.. Net didžiausias vargeta
Manęs gailėtųsi šiose nelaimėse.

Štai aš, garsios karaliaus giminės sūnus,
Kuris lyg saulė, žemei šviesą nešanti,
Šlove savąja nušviečiau visas tautas,
Kurį senatoriai, nusenus tėvui jau,
Karaliūm skyrė, o jaunimas visada
Vadu savuoju rinko. Aš, kurį dažnai
Kraštų toliausių ir greta mūs esančių
Karalių dukros troško vyru sau turėt,
Dabar esu tėvynę verčiamas palikt,
Namus apleisti ir ieškot kitos tautos,
Kad prisiglausčiau! Ta nepaprasta diena,
Kada tikėjau gaut karūną ir skeptrus,
Užimti sostą! Ta diena – mano planų
Ir nedorų siekimų buvo pabaiga!
Kas dar didesnę man nelaimę atnešė?
Sava piktadarybe pats ją parengiau
Ir pats sava valia pasidariau aš vargšas!
Kad tėvo skeptrą pražudyčiau, aš tapau
Nedorėliu didžiausiu, Eumenidė gal
Į mano širdį sviedė deglą degantį?
Koks įniršis man liepė griebtis tų strėlių?
Kodėl ugnis neblykstelėjo iš dangaus?
Kodėl neprasivėrė žemė po manim?
Kodėl ranka man nenusilpo dešinė?
Paleidau strėlę (o nedorėlis!), ir ji
Pataikė. Kaltę pats savom akim mačiau.
O akmenine, o per daug žiauri širdie!
Ką tu darysi, kaip išteisinsi save?
O dešinioji nedora! Jokia Meotija³¹,
Joks Nilas ar Rodanas³² vandenim savais
Nuplauti nepajėgs tavos baisios kaltės!
Koks skausmas slegia širdį ir kankina ją!
Ko ištižai, ko silpnini save raudom
Ir lieji ašaras už tėvą mirusį?
Jau per vėlu, anksčiau reikėjo tai daryt,
Dabar gali nelaimę savąją apverkt.
Ką, vargšas, veiksiu, kur keliausiu išstremtas?
Kur pasislėpsiu? Gal nueiti į namus
Ir pažiūrėti, kiek daug gero praradau,
Kad dar labiau pavydas širdį graužtų man,
O gal po kojų pulti broliui nuolankiai?
Gal vykti į kaimyninius kraštus, kad ten
Kaip piktadarį pirštais mane rodytų –
Ir žemėse, ir jūrose girdėję bus apie mane
Ir mano kaltę. Man reikės miškuos gyvent:
Kas prigimties ir žmogiškumo nuostatus
Yra pažeidęs, taip yra nubaudžiamas.

³¹ *Meotija* (*palus Meotidos*) – dabar Azovo jūra.

³² *Rodanas* (*Rhodanas*) – Galijos upė; dabar – Rona.

Ir lieka man tik tai, paguoda štai tokia:
Praradusiam tėvynę ir tėvų namus
Skurde gyventi, liūdesy, nepritekliuj,
Gėdoj ir atgailoj. Dabar, karaliau vargše, eik,
Urve arba menkoj trobelėj pasislėpk!
Tegu visi sužino, kad dievų valia
Vertiems yra valdžia ir sostas perduoti.
STORGĖ. Tai štai, nedorėli, pabaisa, niekše, barbare,
Išniekintojau tėvo palaikų ir budeli,
Gavai savos piktadarybės atpildą!
Dabar kamuoja tavo širdį išgąstis;
Vilties netekęs graužies ir blaškaisi.
Pažvelk į savo baisų darbą: barbaras,
Žiaurusis skitas, siaubą keliantis visiems,
Kaukazas nesvetingas tokio nežinojo dar!
Valdyt reikėjo mokytis savas aistras,
Valdžios troškimą pažabot beprotišką!
Dabar klausykis ir daryk, kas liepta bus:
Išeik iš mūsų krašto, blogo vardo lydimas,
Ir kaltę savo baisiąją kančia nuplauk!
Atveskit čia jaunimo mūsų šviesulius,
Šeimų papuošalus, tėvų senųjų viltis.
Aš tarsiu keletą jums žodžių, išklausykit juos.
Gyvendami save temato daugelis;
Įprask gyventi skęsdamas dorybėse
Ir sau širdies nejuodink nedorais darbais.
Aš jus griežtai įspėju: tenebūna jums
Svarbesnio nieko, kaip tėvų garbės neteršt.
Nereikia nieko nei sakyti, nei daryt,
Kas tėvo valią skatintų pažeisti jus.
Tebūna tėvas kiekvienam lyg dievas koks,
Kurio žodžius naudinga būtų užrašyt,
Kuris tiek iškentė sunkumų ir vargų,
Kad palikuonys jo galėtų džiaugtis vis.
Todėl ginčus ir barnius meskite šalin,
Kad ir kaip būtų, reikia jums dorai gyvent!
Sunki ir didelė kaltė visais laikais –
Nepaisyt to, ką būtinai turi atlikt!
Kai tik nustoja rūpestis ir baimė jums
Kankinti širdį, tuoj pasklinda danguje
Dejonės sunkios. Tuoj prarandat saiką jūs,
Per daug tarnais, drabužiais, valgiais imat rūpintis.
Taip ilgainiui tiek turtai, žemės, tiek dvarai
Našta jums virsta ir nelaimių priežastim.
Dienos per maža išsakyt visas bėdas,
Kurios kamuoja, veja miegą iš akių
Ir širdį slegia. Rūpi man, kad nė jokių
Dorybių tėvo nepaliktų užmirštų,
Sūnau, velionio tėvo laime ir viltie,
Kuris maldavo Dievą visados, kad tu

Išliktum gyvas, sveikas ir nesužeistas!
Tai kaipgi tu gali, atsidėkodamas,
Skolingas jam už visa, kuo naudojiesi,
Kaip tu drįsti, begėdi, net ir liepiamas
Grasinančiai kalbėti ir žiūrėti į jį?
Tai toks, matyt, yra šio amžiaus požymis.
Užteks. Jei tęsi, blykstelėjęs žaibas tuoj
Nutrenks tave, ir baigsi savo tu gyvenimą,
Mirties šaltųjų rankų palytėtas.
Stačia tu galva nudardėsi pragaran
Ir amžinai (jei lemta bus) kentėsi ten.
Įsidėmėkit, ką sakiau, nes tik nuo jūsų
Priklauso, ar gyvensit saugiai ir ilgai,
Ar tempsite dienas vargingai ir trumpai.
Valdžios troškimas ir žiauri kieta širdis
Telegoną pražudė, nes tik toks nenaudėlis
Galėjo taip siaubingai nusikalst.
Jei jums brangi dorybė, pasilikite:
Filopatris atneš čia daug gėrybių jums.

KETVIRTAS CHORAS

Tikra tiesa, kad Dievas juokias,
Matydamas, kaip žmonės nenutuokia,
Jog pažadai jų, triūsas, gražios viltys –
Tai birios smiltys.

Kai tikis jie ko nors, vis ieško, laukia,
Tik rūpesčių daugiau sau užsitraukia.
O kai nelaukta jie ką nors praranda –
Nepasigenda.

Kada įsikala į galvą kokią mintį,
Tačiau nesugeba, ko nori, pasiimti,
Tada jie pyksta, gailisi, kamuojas,
Verkia, dejuoja.

Taip kartais liūtas, kada grobį renkas,
Į spąstus netikėtai pats patenka,
Tada jis blaškos, siunta ir riaumoja –
Dangų kilnoja.

Tik kvailas kartais taip norėti gali,
Pakeisti tai, kas yra ne jo valioj.
Geriau iš karto šitaip sau kalbėtų
Ir nekentėtų.

Žmogus protingas džiaugias tuo, ką turi,
Į svetimas gėrybes jis nežiūri.
O jei nelaimės kokios jį išstinka –

Drąsiai sutinka.

Tad stenkis kuo mažiau kaskart norėti,
Jeigu ramybę trokšti amžinai turėti.
Kai giedra – lauk audros tuoj pat su baime,
Laimėj – nelaimės.

Nes kuo aukščiau pakilsi, tuo skaudžiau teks kristi,
Jei laimė imtų ir tave paliktų.
O jei ant žemės netyčiom pargriūsi,
Sveikas tuoj būsi.

PENKTAS VEIKSMAS

ŠAUKLYS, PIRMAS SENATORIUS, FILOPATRIS, DINARCHAS, LIAUDIS

ŠAUKLYS. Nutilkit ir manęs klausykit atidžiai!
Filopatris tuojau karaliaus sostan sės.
Ateikit reginio džiugaus visi žiūrėt!
1 SENATORIUS. Po to, kai suteikė dievai tau atpildą,
Tavos dorybės vertą – tėvo garbę tęst,
(Kas tau ir mums, ir liaudžiai tik į naudą bus),
Netrukus bus valdžios ženklai tau įteikti.
FILOPATRIS. Jei to teisybė reikalauja, aš klausau.
1 SENATORIUS. Štai ši trabėja³³ tegu puoš tavus pečius!
Kaip gaubia ji tave ir puošia, taip savus
Turėsi tu globot ir saugot piliečius!
Štai kardas, kad narsia ranka paėmęs jį
Doruosius gintum, o blogus nubaustum,
Kad priešus vytum nuo valstybės kuo toliau!
Štai karūna, galvos žavus papuošalas!
Galva virš kūno iškili, taip ir karalius – virš žmonių.
Paimk šią rykštę, kad atmintum visada,
Jog privalai teisybę ginti ir bylas
Spręst išmintingai, jei reikės teisėju būt!
Dabar į sostą sėsk karaliaus, ir nuo šiol
Visais turėsi rūpintis, visus matyt,
Todėl ir sostas stovi už visus aukščiau!
DINARCHAS. Šaukly, tegu visi palinki jam sėkmės!
ŠAUKLYS. Filopatriui „valio!“ visi sušukime!
LIAUDIS. Filopatriui „valio!“ Tegu ilgai valdys!

PENKTAS CHORAS

Muškite būgnus triukšmingai,
Trimituokite džiaugsmingai,
Štai karaliaus soste sėdi

³³ *Trabėja (trabea)* – šventinis rūbas (baltas apsiaustas su purpuriniais apvadais), kurį iškilmių metu vilkėdavo romėnų karaliai, konsulai ir žyniai.

Jo sūnus – jaunimo žiedas.

Štai karalius, kurs – teisybė –
Vien tik per savas dorybes
Sosto įpėdiniu tapo –
Tegyvuoja šimtą metų!

Štai kaip pridera valdyti,
Dievui kas nori patikti.
Iš tiesų tik tas karalius,
Ką valdžion dorybės kelia.

Tad džiaugsmingai triumfuokit,
Dainą linksmą padainuokit,
Tarsi tėvas būtų gyvas,
Nors valdys sūnus jaunytas.

Kas moka save valdyti,
Gali kitiems įsakyti,
Tu elgeisi dorybingai –
Karaliauki mums laimingai.

Už sidabrą ir už auksą
Dorą žmogų rast sunkiausia,
Kurs gerais darbais iškiltų
Neapgautų, neapviltų.

Vėl visi kartu skanduokit,
Linksmą dainą pakartokit,
Doro tėvo sūnus doras
Bus valstybės jūs valdovas.

Karaliauki mums laimingai,
Kraštą ginki ištvermingai,
Bausk blogus, mylėk geruosius
Ir sutramdyk įžūliuosius!

Jūs, senatoriai garbingi,
Riteriai, visi vieningai
Sveikinkit karalių naują,
Jam ištikimai tarnaukit!

FILOPATRIS. Tegu dievai išklauso tuos linkėjimus!
O aš tikiuosi neapgaut jūsų vilčių.
Žadu būt vertas tų garbingų pareigų,
Dėkingas jums ir jūsų paslaugas menąs,
Ir niekas pareigingumu man neprilygs.
Tebūna tai visiems viešai jums žinoma,
Kadangi rankoj jau laikau valdžios skeptrus.
Valdyti lemta buvo man dievų valia,

Todėl pirmiausia noriu ir nusprendžiu aš,
Įstatymu įteisindamas valią šią,
Kad mūs krašte dorybę garbintų visi,
Kad jai statytų šventyklas iš marmuro,
Kad aukurus barstytų gausiai smilkalais,
Jaunimas jai giedotų himnus šventiškus,
Kad apie ją kalbėtų auklė kūdikiui,
Kad tėvas mirdamas ją perduotų vaikams.
Jei taip ją garbinsim, tuomet ji savu ruožtu
Mus gins ir saugos nuo pavojų visad.
Dabar, jei reikia dar ką nors daryt, sakyk.
1 SENATORIUS. Šita diena vien tik džiaugsmams yra skirta,
Kita atneš jau rūpesčius ir reikalus.

APDOVANOJIMAI

1 SENATORIUS. Dar vieną reikalą galėtume išspręst.
FILOPATRIS. Kokį, sakyk? 1 SENATORIUS. Geriausieji jaunuoliai krašto mūs,
Kurie ilgai garbingų mokslų mokėsi
Ir stropumu, ir darbštumu visus pranokdami,
Šiandien, kaip liepia paprotys, turėtų būt
Viešai apdovanoti ir paskatinti,
Ir taip, kaip dera, į aukštesnę klasę perkelti.
Ar tu norėsi būt žiūrovas? FILOPATRIS. Noriu būt
Teisėjas ir dalyvis! Tegu atneša
Knygas čia, auksu spindinčias: mes dovanosim jas!
O tu paliepk ateiti tiems, kas vertas jų!
1 SENATORIUS. Šauklys jau kviečia juos čionai eilės tvarka.
ŠAUKLYS. Telydi jus sėkmė ir laimė visada!
FILOPATRIS. (*Kreipdamasis į apdovanojamuosius*):

RETORIKOS KLASĖ

1. Esi pirmasis – kas gražesnio gali būt?
2. Esi stiprus kalba – prijunki protą dar!
3. Esi poetas geras – tad oratorius taip pat!
4. Šis nuovargis yra laimingas – neša šlovę jis!
5. Nors ši kalba tau svetima, bet papročiai savi!
6. Garbė – stropumo palydovė, pastangų!
7. Tu – paskutinis iš eilės, bet pirmas tarp pirmų!

POETIKOS KLASĖ

1. Kuklumas, žinios – tai jaunuolio puošmena.
2. Šiuos įpročius gražius tu nusinešk retorikon.
3. Tas dieviškas poetas, kas yra skaistus.
4. Tai jums ne atlygis už darbą – paskata greičiau.
5. Visų pirma save ir Dievą privalu pažint.

AUKŠTESNIOJI SINTAKSĖS KLASĖ

1. Žodžius jau moki sudaryt, išmok gyvent.
2. Šios dovanos – tai Mūzų pakvietimas tau.
3. Varžovų daug turėjai, bet visus tu pralenkei.
4. Tik Dievas ir dar darbas viską atneša žmonėms.
5. Gražu, kas šventa, priešinti begėdiškam.

ŽEMESNIOJI SINTAKSĖS KLASĖ

1. Atrodai mažas, bet tave vadina dideliu,
2. Tebūna antras, kas negali pirmas būt.
3. Drąsus būk, stenkis, daug tikrai pasieksi dar.
4. Ši dovana tave naujiems darbams teskatina.
5. Pažink, kas dieviška, – tuomet pažinsi viską.
6. Kaip darbas seka darbą, šlovę taip – šlovė.
7. Garbingų siekt dalykų niekada nėra vėlu.

ŽEMIAUSIOJI GRAMATIKOS KLASĖ INFIMA

1. Tave du pralenkė, bet tu – taip pat kelis.
2. Nemažos dovanos, kurias karalius duoda tau.
3. Žinai krikščionių mokslą, tai svarbiausia čia.
4. Geram slypėti tamsoje nepridera.
5. Pradėk nuo mažo – darbas tau atneš daugiau.
6. Gera pradžia nulems ir gerą pabaigą.
7. Išauga iš mažų dalykai dideli.
8. Esi nūn paskutinis – stenkis pirmas būt.

Kreipiasi į visus

Karalius teikia dovanas už pastangas.
Svarbu laimėti, kad ir kur laimėsi tu.
Trečia vieta taip pat svarbi, jei gausi ją.
Taip buvo lemta, jei sulaukė kas šlovės.
Poetams leista žaist, bet ne įžeist kitus.

Parašyta ir vaidinta Vilniuje 1596 metais.

Pastatyta Poznanėje 1600 metais.

Iš lotynų ir lenkų kalbų išvertė Eugenija Ulčinaitė

Versta iš: *Gregorii Cnapii tragoediae: Philopater. Faelicitas. Eutropius*, apparatus critico, praefatione annotationibusque instruxit Lidia Winniczuk. Wratislaviae [et al.]: Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk, 1965.

Lietuvos jėzuitų teatras: XVI–XVIII a. dramų rinktinė, parengė Eugenija Ulčinaitė, Vilnius: Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 2008, p. 57–120.